

ΝΕΑ ΠΝΟΗ

ΜΗΝΙΑΙΟ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΝΕΩΝ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Σ. BAUDELAIRE (μετ. ΑΛ. ΜΠΑΡΑ)	Οι κολασμένες γυναίκες
ΨΙΛΟΛΟΓΟΣ	Απομίμηση και πραγματικότητα
ANDRÉ GIDE (μετ. ΕΛ. ΡΟΜΠΑΚΗ)	Φιλοκτήτης
ΜΕΝΟΣ ΦΙΛΗΝΤΑΣ	Ἡ ἀπολογία τοῦ δασκάλου
Γ. ΚΟΤΖΙΟΥΛΑΣ	Τρία ποιήματα γραμμένα γιά τήν Ἰδια
ΑΒΡΑΑΜ ΠΑΠΑΖΟΓΛΟΥ	Ἀρχαιολογικός περίπατος
ΣΩΤ. ΜΗΛΙΟΣ	Θάρθω μιὰ νύχτα
Γ. ΒΑΡΟΣ	Ἄ Γιάννης τό «Κακό»
Γ. ΑΗΔΟΝΟΠΟΥΛΟΣ	Rabintbanath Tagore
Ρ. ΤΑΓΟΡΕ (μετ. Γ. Α.)	Ξύπνημα, Ὁ φυλακισμένος
Γ. ΒΡΙΣΙΜΙΤΖΑΚΙΣ	Τό πεπρωμένο ἐκείνων πού δέν λησμονοῦν
Τ. ΔΟΞΑΣ	Α. Α.
Μ. ΔΗΜΑΚΗΣ	Μοναξιά
Κ. ΜΑΡΙΝΑΚΗΣ	Πόθοι
Ο ΜΗΝΑΣ:	ΑΒΡ. ΠΑΠΑΖΟΓΛΟΥ: Γιοθτζιν Ὁ Νείλλ—Γ. ΣΚΑΡΙΜ-ΠΑΣ: Μιά ἀπάντηση—Λ. ΡΗΓΑΣ: Μιά ἀνταπάντηση—Ἡ κριτική τοῦ βιβλίου: κ. π. «Ἀράχνες» τοῦ Γλαύκου Ἀλιθέρση, ΑΒΡΑΑΜ ΠΑΠΑΖΟΓΛΟΥ «Εἰσαγωγή στήν Ἀρχαία Ἑλληνική τραγωδία» τοῦ Π. Σπανδωνίδη καί «Στό φῶς τοῦ Λευκοῦ Ἀγγέλου» τοῦ Στ. Ξεφλούδα, ν. π. π. «Φιλολογικά στόν Κρυστάλλη» τοῦ Γ. Βαλέτα, Μ. ΔΗΜΑΚΗ «Σαρκασμοί» τοῦ Μ. Δερμιτζάκη ν.π.π. *Ἄγνωστοι στίχοι τοῦ Σολωμοῦ καί τὰ ἐξ αὐτῶν γεννώμενα φιλογογικά προβλήματα» τοῦ Ν. Τωμαδάκη, ν.π.π. Ἀθάνα Λινδία» τοῦ Κ. Κωνσταντινίδη, ν.π.π. «Οἱ πολιτείες τῶν Ὁρῶν» τοῦ Α. Χατζηδάκη—Τά ἀποτελέσματα τοῦ λογοτεχνικοῦ διαγωνισμοῦ—Ἐφημερίδες καί Περιοδικά—Νέα Βιβλία—Ἀλληλογραφία.

ΝΕΑ ΠΝΟΗ

ΙΔΡΥΘΗΚΕ ΤΟ 1932
ΤΟΜΟΣ ΠΡΩΤΟΣ

ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 1936
ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ 1937

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ
Τ Ε Υ Χ Ο Σ 6-7

CHARLES BAUDELAIRE

ΚΟΛΑΣΜΕΝΕΣ ΓΥΝΑΙΚΕΣ

Κάτ' άπ' τις λάμπες τις χλωμές που άχνόφωτες σωνόνταν,
σε μαξιλάρια που είχανε με μύρα έμποτιστεϊ,
ή Ίππολύτη άρρενωπές θωπεϊτες νειρευόνταν
και πήγαινε ή άγνότης της μ' αυτές ν' άφανιστεϊ.

Με μάτια τρικυμόπληκτα έζήταγε της πρώτης
χαμένης άφελείας της τó μακρυνό ούρανó,
καθώς γυρνάει νοσταλγικά τó νοϋ του ó ταξιδιώτης
στούς γαλανούς όρίζοντες που έπέρνα τó πρωϊνό.

Τών χαυνομένων της μστιών τά δάκρυα που άργοστάζαν,
ó άφανισμός της, τ' άναυδο κ' ή πένθιμη ήδονή,
τά νικημένα χέρια της, που άνώφελα όπλα μοιάζαν,
όλα έκθειάζαν τή λεπτή χλωμή της καλλονή.

Γαλήνια μπρός στα πόδια της κι' όλη χαρά ή Δελφίνη
τήν παραφύλαγε έτοιμη, με μάτια φλογερά
σάν του θεριοϋ, για μιá στιγμή, τή λεία του που άφίνει,
άφοϋ πριν με τά δόντια του τή μάρκαρε γερά.

Γερή όμορφιά, στα γόνατα, μπρός στη χλωμή τήν άλλη,
όσφραίνονταν ύπέροχη, μ' άκράτητη ήδονή,
τό νέκταρ του θριάμβου της και προς αύτήνα πάλι
έγερνε ως να περίμενε εύχαριστίας φωνή.

Στου κάτωχρου της θύματος τά μάτια μ' άγωνία
τ' όσμα ζητοϋσε τ' άφωνο που ψάλλει ó ήδονισμός
κι' εκείνη τήν άπέραντη και θεία εύχαριστία
που άπ' τή ματιά άναδίδεται σα μύχιος στεναγμός.

— «Γλυκειά Ἴππολύτη μου, τί λές γιά ὅσα ἐδῶ συμβαίνουν ;
Τὸ βλέπεις, τώρα, πού τὰ πρῶτα ρόδα σου σπονδές
δέν πρέπει κι' ὀλοκαύτωμα, γιά νά σοῦ τὰ μαραίνουν,
νά τὰ προσφέρνεις σέ πνοές ἀνέμου ὀρμητικές ;

Μοιάζουν μ' ἐφήμερα, τ' ἀχνά φιλιὰ μου, ὅταν τὰ βράδια
πετοῦνε ἀνάλαφρα σέ λίμνη ἐπάνω διαφανῆ
μὰ ἐκεῖνα τοῦ ἐρωμένου σου θ' ἀφίσουν τὰ σημάδια
τ' ἀμάξια πού χαράζουνε καί τοῦ γεωργοῦ τὸ ὄνι.

Σάν ὑποζύγια θά διαβοῦν βαρειά πάν' ἀπὸ σένα,
βωδιῶν κι' ἀλόγων πού μ' ὀπλές ἀνήλεες θά πατᾶν...
ᾠ ἀδελφὴ Ἴππολύτη μου ! γύρε λοιπόν σ' ἐμένα,
ψυχὴ μου ἐσὺ κι' ἀχώριστο ταῖρι μου, ἐσὺ τὸ πᾶν,

σέ μένα γύρ' τὰ μάτια σου πού κλειοῦν ἄστρα κι' αἰθέρες;
Γιά μιὰ μονάχα σου ματιά, βάλσαμο θεϊκό,
τῶν μαύρων ἀπολαύσεων θά διώξω τίς φοβέρες,
νά σέ κοιμήσω σ' ὄνειρο πού δὲ θᾶχει σωμό !»

Νὰ τότε ἡ ἄλλη, ὑψώνοντας τ' ὠραῖο της κεφάλι,
εἶπε : — «Δὲν εἶμαι ἀχάριστη καί δὲ μετανῶ,
Δελφίνη, βασανίζουμαι καί τέτοια ἔχω μιὰ ζάλη,
σὰ νᾶφυγα ἀπὸ νύχτιο συμπόσιο φοβερό.

Νὰ ὀρμοῦνε κατ' ἐπάνω μου βλέπω τεράστιους τρόμους
καί φαντασμάτων τάγματα πού σκόρπια προχωρᾶν
καί θέλουνε σ' ἀβέβαιους νά μὲ ὀδηγήσουν δρόμους
πού ὀρίζοντες αἰμάτινους ἀπὸ παντοῦ φορᾶν.

Κάναμε τάχα ἀλλόκοτη μιὰ πράξη ; Ἐξήγησέ μου
τί νᾶναι ὁ τρόμος πῶχω κι' ἡ σύγχυση ἡ πολλή.
Τρέμω ἀπὸ φόβο ὅταν μοῦ λές ψιθυριστά: Ἄγγελέ μου !
μὰ κάτι πάλι πρὸς ἐσὲ τὸ στόμα μου καλεῖ.

Κ' ἐνέδρα ἀκόμ' ἂν στήθηκες ἐσὺ στὰ βήματά μου
καί τοῦ χαμοῦ μου ἂν γράφτηκε νά καταστεῖς ἀρχή,
μὴ μὲ κοιτάξεις ἔτσι ἐσὺ, παντοτινὸ ἐρωτά μου,
στερνή καί πρώτη σκέψη μου καί διαλεχτὴ ἀδελφὴ !»

Τότε ἡ Δελφίνη, σείωντας τὴν τραγικὴ της χαίτη
σὰ νά ἐταράχθη σύγκορμη, μὲ μάτια φλογερά,
δεσποτικῆ, ἀποκρίθηκε : — «Ποῖον ἔχω ἐδῶ προπέτη
πού ἐνῶ ἔναι μπρὸς στὸν ἔρωτα γιά κόλαση μιλά ;

Κατάρρα νᾶχει ὁ ἀνώφελος κυνηγητὴς τοῦ ὀνείρου
πού θέλησε ὁ ἀνόητος, ζητώντας ἀρχικὰ
τὴ λύση ἑνὸς προβλήματος πάντ' ἄλυτου καί στεῖρου,
νά μπλέξει τιμιότητες καί ἔργα ἐρωτικά !

ᾠποῖος ζητάει σέ μουσικὴ μιὰν ἀρμονία νά βάνει
τὴ μέρα μὲ τὴ νύχτα, τὸν ἥλιο μὲ τὴ σκιά,
ποτές τὸ παραλυτικὸ κορμί δὲ θά ζεστάνει
στὸν πυρὸν ἥλιο πού ἔρωτα τὸν λένε, ποτέ πιά !

Πήγαινε, ἂν θές ἕνα ἐραστὴ κουτὸ ν' ἀνακαλύψεις,
πρόσφερε μιὰν ἀγνή καρδιά στὰ λάγνα του φιλιὰ.
καί θά γυρίσεις κάτωχρη, μὲ φρίκη καί μὲ τύψεις
μ' ὀλόστικτα τὰ στήθεια σου στὴν πρώτη σου φωλιὰ.

Νὰ ὑπηρετᾶς δυὸ ἀφέντηδες, δὲν εἶνε αὐτοῦ τοῦ κόσμου !
Μὰ ἡ ἄλλη πιά στὴ θλίψη της πού ἀνάβλυζε πλατειά,
φώναξε : — «Νοιώθω ἕνα γκρεμὸ πού ἀνοίγει καί χάσκει
ἐντός μου
κ' εἶναι ὁ βαθὺς αὐτὸς γκρεμὸς, ἡ ἴδια μου ἡ καρδιά !

Φλεγόμενη ὡς ἠφαίστειο κι' ἀμέτρητη ὡς τὸ χάος,
μὲ τίποτε δὲ θά χορτάσει ἡ ἄγρια λάμια αὐτὴ
κ' ἡ Ἐρινυά, πού, δαυλὸ κρατώντας, ἀενάως
τὴν καίει βαθειά, μὲ τίποτα δὲ θά κατευναστεῖ.

Φραγμὸς τὰ στόρια μας κλειστά στὸν κόσμο ἄς ἔχουν πίσου
ἀπ' τὸν ἀπαυδισμό, σὲ μᾶς, ἡ ἀνάπαυση θαρτεῖ !
Λαχτάρησα ν' ἀφανιστῶ στὸν κόλπο τὸ βαθύ σου,
τοῦ τάφου νᾶῤω τὴ δροσιὰ στὰ στήθεια σου γυρτὴ !»

— Κυλῆστε, ἀξιοθρήνητα θύματα ἐσεῖς, κυλῆστε !
Κυλῆστε τὸν κατήφορο τοῦ αἰωνίου πυρός !

Στῆς ἀμαρτίας τὸ σκοτεινὸ τὸ βάραθρο βυθῆστε,
ὅπου ὄλα ἐκεῖ τὰ κρίματα κοχλάζουν καὶ σφοδρὸς

τὰ μαστιγώνει ὁ ἄνεμος ποῦ οἱ οὐρανοὶ ἀγνοοῦνε !
"Ἰσκιοὶ τρελλοί, τοὺς πόθους σας πῆτε μέχρι τρυγός.
Μὲ τίποτε οἱ μανίες σας δὲ θὰ κατευναστοῦνε
κι' ἀπὸ τίς ἀπολαύσεις σας θὰ βγαίνει ὁ κολασμός.

Ποτὲς ἀχτίδα τ' ἄντρα σας δὲ φώτισε καθάρια
μόνο ἀπ' τῶν τοιχωμάτων τους περνοῦνε τίς σχισμὲς
πυρετικά μιάσματα ποῦ ἀνάφτουν σὰ λυχνάρια
ποτίζοντας τοὺς πόρους σας μὲ βρωμερὲς ὀσμές.

Αὐτὴ ἡ στυγνὴ στειρότητα τῶν ἀπολαύσεών σας
κάνει στρεβλὴ τὴ δίψα σας, τὸ δέρμα σας τραχύ,
καὶ μεσ' τὴν ἑξῆς πνοῇ τῶν ἐπιθυμιῶν σας,
σημαία σκισμένη ἢ σάρκα σας στὸν ἄνεμο ἤχεϊ.

Μακρὰ ἀπ' τὸν κόσμον, πλάνησες καὶ καταδικασμένες,
τρέχετε μεσ' τίς ἐρημιές σὰ λύκοι νηστικοί,
ζῆστε τὸ πεπρωμένο σας, ὑπάρξετε ταραγμένες,
καὶ τ' ἄπειρο ἀποφεύγετε ποῦ κλείετε στὴν ψυχὴ!

Μετάφραση :

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΜΠΑΡΑΣ

ΑΝΑΤΟΜΙΑ ΜΕ ΤΗΝ ΠΙΕΝΝΑ

ΑΠΟΜΙΜΗΣΗ & ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ

Μιά γελοιογραφία σ' ἓνα γερμανικὸ περιοδικὸ μοῦ ἔλυσε τὸ αἴνιγμα, γιατί μὲ εἶχε συγκινήσει τόσο, ὅταν ἤμουνα μικρός, πολὺ μικρός, μιὰ μαργαρίτα, ποῦ εἶχε φυτρώσει, ποιὸς ξέρει πῶς, στὸ περβόλι μου. Κι' ἦτανε μιὰ τόσο μικροκάμωτη καὶ μαραζιάρια μαργαρίτα, ποῦ καὶ μαργαρίτα δὲ μπορούσες νὰ τὴν πεῖς. Καὶ τὸ περβόλι μου κ' ἐκεῖνο δὲν ἦτανε περβόλι. "Ἐνα κομάτι γῆς ἦτανε, ποῦ διατηροῦσε μόνον τίς ἀναμνήσεις μερικῶν φυτῶν ποῦ ξεράθηκαν καὶ τὰ πέταξαν.

"Ἡ γελοιογραφία ἔλεγε : "Ἰδιοτροπίες «μεγάλων ἀνδρῶν» κι' εἰκόνιζε ἓνα νεόπλουτο μεγαλοεργοστασιάρχη, ποῦ βρισκότανε στὸ ἀπόγειο τῆς ἀκμῆς του νὰ καμαρώνει μιὰ μικρογραφία τοῦ πατρικοῦ του σπιτιοῦ ποῦ γεννήθηκε, μιᾶς φτωχικῆς ἀγροικίας, ποῦ ἔβλεπε στὴ μέση ἀναγνωστήριό του.

Πραγματικὰ ἓνα θέμα γιὰ γελοιογραφία, ὄχι μόνον ἂν ὁ ἐργοστασιάρχης τῶκανε αὐτὸ στομπισμό· γελοιογραφία κι' ὅταν ἀκόμη κινήθηκε ἀπὸ τὰ πιὸ εἰλικρινῆ αἰσθήματα. Παρουσιάζει μιὰν ἀνθρώπινη ἀδυναμία : Νὰ ἀγαπᾶμε τὴν ἀπομίμηση τῆς πραγματικότητος περισσότερο ἀπὸ τὴν ἴδια τὴν πραγματικότητα.

Κι' ὅμως τὸν καταλαβαίνω αὐτὸ τὸν ἄνθρωπο. Κάτι ποῦ τὸ ζητεῖς, δὲ μπορεῖς νὰ τὸ χαρεῖς πνευματικά. "Ὅταν στὰ μικρά του χρόνια ζοῦσε ἀκόμα στὸ πατρογονικὸ του, δὲ μπορούσε νὰ βρεῖ καμιὰ ἡδονὴ σ' αὐτὴ τὴ ζωὴ, ἀφοῦ ἦτανε συνταυτισμένη μὲ τὴν πραγματικότητα. "Ἡ παιδικὴ του ζωὴ κι' ὅ,τι σχετίζεται μ' αὐτὴ — τ' ἀγροτικὸ τους — ἀρχίζει νὰ σκορπᾶει, σὰ θαλπωρὴ, κάποια λεπτὴ νοσταλγία ἀπ' τὴ στιγμὴ ποῦ ὑπάρχει πιά μόνον στὴ μνήμη του. Καὶ τόσο πιὸ μεγάλη εἶναι αὐτὴ ἡ νοσταλγία, ὅσο πιὸ μεγάλη γίνεται ἡ ἀπόσταση. "Ἄν ζοῦσε ἀκόμη στὸ ἴδιο σπιτί, ἢ ζωὴ του δὲ θᾶχε ἀλλάξει πολὺ — κάποια σύγχυση ἀνάμεσα στὰ τωρινὰ καὶ τὰ περασμένα θὰ τὴν μείωνε. Τώρα τὸν χωρίζει ὁλόκληρος κόσμος ἀπ' τὴ μικρογραφία. "Ἐχει μπρο-

στά του κάθε λεπτομέρεια του πατρογονικού του, χίλιες δυο πτυχές της περασμένης του ζωής, κι' όμως για να φτάσει πρέπει απ' την πραγματικότητα να πηδήσει στη φαντασία. Κι' ο άνεκπλήρωτος αυτός πόθος πολλαπλασιάζει τη συγκίνηση.

"Ετσι και στο περβόλι μου. "Αν βρισκότανε ακόμη στην ανθισή του, θάμοιαζε με' όλα τα περβόλια του κόσμου και μια χαρά λιγότερη ή περισσότερη που θά μοῦδινε ή μαργαρίτα, δὲ θάτανε τίποτα ἐξαιρετικό. Ἰώρα όμως που μέσα στα παιδικά ὄνειροπολήματά μου μόνο γινότανε περβόλι, ἐκείνη ή μαργαρίτα που βγήκε στη χέρσα γῆ του ἦτανε να νᾶχε φυτρώσει στη φαντασία μου.

Τότε, βέβαια, δὲ μπορούσα να ἐξηγήσω τὴ χαρά μου, γιατί οί σκέψεις μου γινότουσαν ὅλες στο ὑποσυνείδητο. Σήμερα, ἂν δοκιμάσω να βρῶ τὰ ψυχολογικά αἴτια τῶν συγκινήσεών μου, θ' ἀνακαλύψω, ὅτι οί περισσότερες ὀφείλονται σε τέτοιες χαρές. Ἡ μικρογραφική ἀπομίμηση τῆς πραγματικότητας μου χαρίζει περισσότερη ἡδονή απ' τὴ πραγματικότητα τὴν ἴδια στίς πιὸ πλούσιες στιγμές τῆς.

"Ἐνα ὑψωματάκι πιὸ πέρα απ' τὸ σπίτι μας τῶχα ὀνομάσει Λυκαβητό. Λοιπόν, ἕνα μπουκέτο μεγάλο, μεγάλο μ' ὄλων τῶν εἰδῶν τὰ λουλούδια κομένα απ' τὸ καλύγερο ἀνθόκηπο, δὲ μοῦδιναν οὔτε τὴ μισὴ χαρά απ' ὅ,τι μιὰ παπαρούνα κομένη απ' τὸ ὑψωματάκι ἐκεῖνο, τὸ Λυκαβητό μου.

Αὐτὴ ή ἀδυναμία ὑπάρχει λίγο πολὺ σ' ὄλους τοὺς ἀνθρώπους. Τὰ ψάρια μέσα στη στέρνα τοῦ πάρκου δίνουνε μεγαλύτερη χαρά στο θεατή, παρὰ ἂν τᾶβλεπε μέσα στη λίμνη, Κι' ἂν σκηνοθετοῦσαν ἕνα παρθένο δάσος μέσα στην Ἀττική μ' ὅλες τίς ποικιλίες τῶν ζώων, ποτὲ δὲ θά μπορούσε να συγκριθεῖ ή συγκίνηση, που θᾶνοιωθες, ὅταν βρισκόσουνα μέσα σ' αὐτὸ μ' ἐκείνη τοῦ πραγματικὰ παρθένου δάσους.

Εἶχα τὴν ὑποψία, ὅτι οί σκιοδρόμοι, ποῦχανε τρέξει στίς πλαγιές τῶν Ἄλπεων, μεγαλύτερη χαρά θᾶνοιωθαν στη φτωχική μας Πάρνηθα, γιατί στην Ἀττική γῆ μόνο παρωδία σκί μπορεί να γίνει. Καί τὴν ὑποψία αὐτὴ μου τὴν ἐπιβεβαίωσε κάποιος κοσμοπολίτης σε στιγμές εἰλικρινείας.

"Ἄν ἐξετάσετε μ' αὐτὸ τὸ πρῖσμα ὅλα τὰ πράματα, θ' ἀνακαλύψετε γιατί μᾶς συγκινεῖ ή Α' ή Β' ἐπέτειος, γιατί μᾶς συγκινοῦν οί μεγάλες γιορτὲς τῆς Χριστιανοσύνης. Μέσα μας ὑπάρχει

ή συνείδηση, ὅτι ζοῦμε κάτι παραπλήσιο τῶν στιγμῶν ἐκείνων. Ἡ δικὴ μας ή συγκίνηση ὅμως δὲν γεννιέται απ' τὰ ἴδια συναισθήματα τῶν ἀνθρώπων που τίς ἔζησαν πραγματικά. Ἡ χαρὰ τῶν ἐπιγόνων ἔχει πάντα κάτι πιὸ ἐκπνευματισμένο.

"Ἐνα τέτοιο τύπο ἀνθρώπου, δοσμένο ὅμως πολὺ χτυπητά, θεατρικά, συναιτᾶμε στην «Ἀγριόπαπια» τοῦ Ἰψεν. Εἶναι ὁ γερο—Ἐκδαλ, που πηγαίνει κυνήγι ὄλο μέσα στο ἴδιο δωμάτιο κι' ἐκεῖ σκοτώνει λαγούς κι' ἀγρίμια. Ἐνας ἐντελῶς ὑγιῆς ἀνθρώπος, μπορούσε να θεωρήσει παλαβὸ τὸ γέρο κυνηγὸ. Κι' ὅμως μπορῶ να σᾶς ἐγγυηθῶ για τὴν ἰσορροπημένη διάνοια αὐτουνοῦ τοῦ ἀνθρώπου. Καί σᾶς βεβαιῶ, πὼς κάποια πείρα τῆς ζωῆς, θά τὸν εἶχε μάθει, ἴσως, πὼς ή συγκίνηση να κυνηγάει μέσα σε μιὰ κάμαρα εἶνε μεγαλύτερη, παρὰ ἂν ἔκανε τὸ ἴδιο πρᾶγμα στίς πιὸ ὑποβλητικές τοποθεσίες τῶν Σκανδιναυϊκῶν Ἄλπεων.

ANDRÉ GIDE

ΦΙΛΟΚΤΗΤΗΣ

(ἢ ΟΙ ΤΡΕΙΣ ΗΘΙΚΕΣ*)

ΣΚΗΝΗ ΤΡΙΤΗ

ΟΔΥΣΣΕΑΣ – ΝΕΟΠΤΟΛΕΜΟΣ

ΟΔΥΣΣΕΑΣ

Ἔρχομαι στήν ὥρα μου ; .. Τί σοῦπε ; Μίλησες καλά μαθητή μου ;

ΝΕΟΠΤΟΛΕΜΟΣ

Καλύτερα ἀπ' αὐτὸν χάρη σέ σένα.

Μὰ τί σημαίνει ; .. Ὀδυσσέα ... μούδωσε νά τραβήξω μέ τὸ τόξο του.

ΟΔΥΣΣΕΑΣ

Κέ τὸ τόξο του ; Ἄστειο ὡς τόσο..Καί γιατί δέν τὸ κράτησες, γιγιέ τοῦ Ἀχιλλέα ;

ΝΕΟΠΤΟΛΕΜΟΣ

Τί ἀξίζει ἓνα τόξο χωρίς βέλη ; Ὅσο καιρὸ βαστοῦσα τὸ τόξο, αὐτὸς κρατοῦσε φρόνιμα τὰ βέλη.

ΟΔΥΣΣΕΑΣ

Ὁ πονηρός..Νομίζεις πῶς ὑποψιάζεται τίποτα ; Τί σοῦλεγε ;

ΝΕΟΠΤΟΛΕΜΟΣ

ὦ !...τίποτα...Σχεδὸν τίποτα .

ΟΔΥΣΣΕΑΣ

Μὴν σοῦ μίλησε ξανά γιὰ τὴν ἀρετὴ του ;

ΝΕΟΠΤΟΛΕΜΟΣ

Αὐτὸς ποῦ μιλοῦσε τόσο ὠραία πρωτῆτερα..Τώρα σῶπαινε.

ΟΔΥΣΣΕΑΣ

Βλέπεις ;

ΝΕΟΠΤΟΛΕΜΟΣ

Καί σάν τὸν ρώτησα, σέ τί μπορούμε νά θυσιαζόμεστε ποῦ ὡς τόσο νά μὴν εἶναι ἡ Ἑλλάδα, μοῦπε :

* Συνέχεια καὶ τέλος

ΟΔΥΣΣΕΑΣ

Τί σοῦπε ;

ΝΕΟΠΤΟΛΕΜΟΣ

Πῶς δέν ἤξερε. Καί σάν τοῦπα, καθὼς μούμαθες, πῶς κ' οἱ θεοὶ ἀκόμα τὴ δουλεύουν, ἀπάντησε : «Τότε πρέπει καὶ παραπάνω ἀπὸ τοὺς θεοὺς κάτι νά ὑπάρχει».

ΟΔΥΣΣΕΑΣ

Τί ;

ΝΕΟΠΤΟΛΕΜΟΣ

Δέν ξέρει, λέει.

ΟΔΥΣΣΕΑΣ

Βλέπεις λοιπόν, Νεοπτόλεμε ;

ΝΕΟΠΤΟΛΕΜΟΣ

Ὅχι, Ὀδυσσέα, μοῦ φαίνεται πῶς τώρα καταλαβαίνω.

ΟΔΥΣΣΕΑΣ

Τί καταλαβαίνεις ;

ΝΕΟΠΤΟΛΕΜΟΣ

Κάτι. Μὰ τελοσπάντων σ' αὐτὸ τὸ ἔρημο νησί, σέ κάτι ἔπρεπε νά πιστεύει ὁ Φιλοκτῆτης.

ΟΔΥΣΣΕΑΣ

Σέ τίποτα. Τί χρησιμεύει ἡ ἀρετὴ μέσ' τὴ μοναξιά ; Ὅ,τι κι' ἂν πιστεύει σκορπιέται χωρὶς σκοπό. Πρὸς τί ὄλ' αὐτὰ τὰ λόγια ; ἄς εἶναι κ' ὠραία ; Σ' ἔπεισαν ἐσένα ; Ἐμένα δίχως ὄλλο ὄχι Ζεῖ μονάχος σέ τοῦτο τὸ νησί γιὰ νά λυτρώσει τὸ στρατὸ ἀπὸ τίς φωνές του καὶ τὴ βρώμα του. Αὐτὴ ἔναι ἡ πρώτη του θυσία.. αὐτὴ καὶ ἡ ἀρετὴ του. Δεύτερο χρέος του εἶναι, ἂν πραγματικὰ θέλει νά φανεῖ ἐνάρετος, νά παρηγορηθεῖ μονάχος του, σὰ δεῖ πῶς ἔχασε τὸ τόξο του, μέ τὴ μόνη σκέψη, πῶς ἔτσι ἔπρεπε νά γίνε, γιὰ τὴν Ἑλλάδα. Ποῦ ἄλλοῦ φαντάζεται πῶς πρέπει νά ἀφοσιώνεται κανεὶς ἐξὸν ἀπὸ τὴν πατρίδα ; Θαρρεῖ πῶς θά τοῦ τὸ ζητήσουμε τὸ τόξο του...κ' ἴσως ἀρνηθεῖ. Γι' αὐτὸ κάλλιο νά τὸν κάνουμε μέ τὴ βία ἐνάρετο καὶ νά τοῦ ἐπιβάλουμε τὴ θυσία Καὶ τὸ φρονιμώτερο εἶναι, μοῦ φαίνεται, νά τὸν κοιμήσουμε Κοίτα αὐτὴ τὴ λύκηθο.

ΝΕΟΠΤΟΛΕΜΟΣ

Ἄ ! μὴ μιλάς τόσο πολύ, Ὀδυσσέα !... Ὁ Φιλοκτῆτης...κεῖνος σῶπαινε.

ΟΔΥΣΣΕΑΣ

Δέν εἶχε καὶ τίποτε νά πεῖ.

ΝΕΟΠΤΟΛΕΜΟΣ

Καί γι' αὐτὸ λοιπὸν ἔκλαψε ;

ΟΔΥΣΣΕΑΣ

Ἔκλαψε γιατί εἶχε γελαστῆ.

ΝΕΟΠΤΟΛΕΜΟΣ

Ὅχι, γιὰ μένα ἔκλαψε.

ΟΔΥΣΣΕΑΣ (γελῶντας)

Γιὰ σένα ; Κεῖνο ποῦ ἀρχίζουμε ἀπὸ ἀνοησία μας κι' ὕστερα
ἐξακολουθοῦμε ἀπὸ περηφάνεια, νὰ λέμε ἀρετή.

ΝΕΟΠΤΟΛΕΜΟΣ (ξεσπᾶ σὲ κλάμα)

Ὁδυσσεά δὲ νοιώθεις τὸν Φιλοκτῆτη.

ΤΕΤΑΡΤΗ ΕΙΚΟΝΑ

ΣΚΗΝΗ ΠΡΩΤΗ

ΦΙΛΟΚΤΗΤΗΣ—ΝΕΟΠΤΟΛΕΜΟΣ

(Ὁ Φιλοκτῆτης κάθεται μονάχος. Φαίνεται ἐξαντλημένος ἀπὸ θλίψη. Συλλογιέται.)

ΝΕΟΠΤΟΛΕΜΟΣ (μπαίνει τρέχοντας)

Ἄς τὸν ἔβρισκα, Θεέ μου..

Ἐσύ ὄσαι Φιλοκτῆτη;... Γρήγορα, ἄκουσέ με. Ἦρθαμε νὰ κά-
νουμε ἔδω κάτι ἄτιμο. Μὰ σύ, δείξου μεγαλύτερος ἀπὸ μᾶς...
Συχώρεσέ μας.

Ἐρχόμασταν...ὦ ..ντρέπομαι νὰ στοῦ πῶ...νὰ σοῦ κλέψουμε τὸ
τόξο σου, Φιλοκτῆτη...

ΦΙΛΟΚΤΗΤΗΣ

Τῶξερα.

ΝΕΟΠΤΟΛΕΜΟΣ

Δὲ μὲ καταλαβαίνεις...Νὰ σοῦ κλέψουμε τὸ τόξο σου ἤρθαμε,
σοῦ λέω... Ἄ ! Ὑπερασπίσου.

ΦΙΛΟΚΤΗΤΗΣ

Ἐνάντια σὲ ποιόν ; Ἐνάντια σὲ σένα ; Πές μου, Νεο-
πτόλεμε.

ΝΕΟΠΤΟΛΕΜΟΣ

Ὅχι. Ἐγὼ σ' ἀγαπῶ καὶ σοῦ τὸ λέω..

ΦΙΛΟΚΤΗΤΗΣ

Προδίνεις τὸν Ὁδυσσεά.

ΝΕΟΠΤΟΛΕΜΟΣ

Εἶμαι ἀπελπισμένος. Σὲ σένα ἀφοσιώνουμαι ! Μ' ἀγαπᾶς
Μίλα, Φιλοκτῆτη... Αὐτὴ ἔναι ἡ ἀρετή!

ΦΙΛΟΚΤΗΤΗΣ

Παῖδι !

ΝΕΟΠΤΟΛΕΜΟΣ

Κοίτα τί σοῦ φέρνω. Αὐτὸ τὸ βοτάνι θὰ σὲ κοιμίσει. Μὰ ἔγω
σοῦ τὸ δίνω...Νά !. Αὐτὴ ἔναι ἡ ἀρετή; Μίλησέ μου.

ΦΙΛΟΚΤΗΤΗΣ

Παῖδι, βῆμα, βῆμα τὴ φτάνει κανένας τὴν ἀνώτατη ἀρετή.
Αὐτὸ ποῦ κάνεις εἶναι πῆδημα μονάχα.

ΝΕΟΠΤΟΛΕΜΟΣ

Τότε, μάθε μου τὴν, Φιλοκτῆτη.

ΦΙΛΟΚΤΗΤΗΣ

Αὐτὸ τὸ βοτάνι εἶναι γιὰ νὰ μὲ κοιμήσει, εἶπες; (τὸ παίρνει
καὶ τὸ κοιτάζει). Μικρὴ λύκηθος. Ἐσύ τοῦλάχιστον φτάσε τὸ
σκοπὸ σου. Βλέπεις τί κάνω, Νεοπτόλεμε ; (πίνει)

ΝΕΟΠΤΟΛΕΜΟΣ

Δυστυχισμένε... εἶναι...

ΦΙΛΟΚΤΗΤΗΣ

Εἰδοποίησε τὸν Ὁδυσσεά. Πές του, πῶς μπορεῖ ν'άρθει.

(Ὁ Νεοπτόλεμος κατατρομαγμένος φεύγει τρέχοντας καὶ φωνάζον-
τας)

ΣΚΗΝΗ ΔΕΥΤΕΡΗ

ΦΙΛΟΚΤΗΤΗΣ—Ὑστερα ΟΔΥΣΣΕΑΣ—ΝΕΟΠΤΟΛΕΜΟΣ

ΦΙΛΟΚΤΗΤΗΣ (μόνος)

Θὰ μὲ θαυμάσεις, Ὁδυσσεά. Θέλω νὰ σ' ἀναγκάσω νὰ μὲ
θαυμάσεις. Ἡ ἀρετὴ μου ἀνεβαίνει ψηλότερα ἀπὸ τὴ δικιά σου.
καὶ σὺ χαμηλώνεις. Φούντωσ, ε ἀπλώσου, ἀρετ'ὶ τοῦ Φιλοκτῆτη.
Ἀπόλαψε τὴν ὁμορφιά σου.

Νεοπτόλεμε, γιατί δὲν πῆρες ἀμέσως τὸ τόξο μου ; Ὅσο πε-
ρισσότερο μ' ἀγαποῦσες τόσο πιὸ δύσκολο σοῦ φαινόταν. Δὲν
ἀφοσιώθηκες ἀρκετά. Πάρτο..(κοιτάζει τριγύρω του). Δὲν εἶναι
πιὰ ἐδῶ.

Αὐτὸ τὸ βοτάνι εἶχε μιὰ φριχτὴ γέψη. Μόνο ποῦ τὴ σκέ-
φτομαι ἀναστατώνεται ἡ καρδιά μου. Θάθελα πιὸ γρήγορα νὰ
κοιμηθῶ...

Ἡ πιὸ τρελλὴ ἀπ' ὄλες τίς θυσίες εἶνε κείνη ποῦ κάνουμε
γιὰ τοὺς ἄλλους. Γιατὶ τότε δειχνόμαστε ἀνώτεροί τους. Θυσι-
άζομαι ναί, μὰ ὄχι γιὰ τὴν Ἑλλάδα.

Για ένα μονάχα λυπάμαι. Πού ή θυσία μου ωφελεί την Ελλάδα.

"Ε! λοιπόν ὄχι. Οὔτε κἄν γι' αὐτὸ δὲ λυπάμαι...Μὰ τότε μὴ μ' εὐχαριστήσεις. "Ο,τι κάνω, γιὰ μένα τὸ κάνω, ὄχι γιὰ σένα.

"Οδυσσεά, θὰ μὲ θαυμάσεις, δὲν εἶν' ἔτσι; Θὰ μὲ θαυμάσεις, "Οδυσσεά;

"Οδυσσεά, "Οδυσσεά!. ποθεῖσαι; Κατάλαβέ το.. θυσιάζομα Μὰ δὲν εἶναι γιὰ τὴν πατρίδα.Εἶναι γιὰ κάτι ἄλλο..Κατάλαβε. το. Εἶναι γιὰ.. τί; Δὲν ξέρω. Θὰ τὸ καταλάβεις;... "Οδυσσεά, θὰ νομίσεις ἴσως πὼς θυσιάστηκα γιὰ τὴν Ἑλλάδα.

"Α! αὐτὸ τὸ τόξο καὶ τὰ βέλη θὰ τὴ δουλέψουν... Ποῦ νὰ τὰ πετάξω; Στὴ θάλασσα; (θέλει νὰ τρέξει μὰ ξαναπέφτει). Πέφτω! "Οχι πηδήματα ἀπότομα. "Οχι πηδήματα! τοῦλεγα. Κεῖνο ποῦ ποθοῦμε πάνω ἀπὸ τίς δυνάμεις μας, Νεοπτόλεμε, αὐτὴ 'ναι ἡ ἀρετὴ.

"Αρετὴ! Δὲν τὴν πιστεύω, πιά, Νεοπτόλεμε. Μὰ ἄκουσέ με Νεοπτόλεμε. Νεοπτόλεμε. δὲν ὑπάρχει ἀρετὴ... Νεοπτόλεμε! Δὲν ἀκούει πιά.

(πέφτει κατάκοπος κι' ἀποκοιμίζεται)

ΟΔΥΣΣΕΑΣ (μπαίνει καὶ βλέπει τὸν Φιλοκτῆτη)

Τώρα, ἄσεμε μονάχο μαζί του.

(Ο ΝΕΟΠΤΟΛΕΜΟΣ τρέμοντας ὀλόκληρος ἀπὸ συγκίνηση διατάζει νὰ φύγει)

ΟΔΥΣΣΕΑΣ (μονάχος πλησιάζει τὸν Φιλοκτῆτη καὶ σκύβει ἀπὸ πάνω του)

Φιλοκτῆτη! Δέ μ' ἀκούς πιά, Φιλοκτῆτη; Δέ θὰ μ' ἀκούσεις ποτέ ξανά; Τί νὰ γίνει. "Ηθελα νὰ σοῦ πῶ. πὼς μὲ νίκησες Φιλοκτῆτη.

Τὴν βλέπω τὴν ἀρετὴ τώρα. καὶ τὴν οἰώθω τόσο ὠραία, ποῦ κοντά σου. δὲν μπορῶ πιά τίποτα νὰ κάνω.

Τὸ χρέος μου φαίνεται πιὸ σκληρὸ ἀπὸ τὸ δικό σου...Γιατί εἶνε λιγώτερο μεγάλο.

Τὸ τόξο σου. δὲ μπορῶ. δὲ θέλω πιά νὰ τὸ πάρω. Τῶδωσες.

"Ο Νεοπτόλεμος εἶναι παιδί...ἄς ὑπακούσει.

"Α!. Νάτος. (μὲ φωνὴ προσταχτική) Καὶ τώρα, Νεοπτόλεμε, πάρε τὸ τόξο καὶ τὰ βέλη καὶ πήγαινε τα στὴ βάρκα.

("Ο Νεοπτόλεμος ἀπελπισμένος πλησιάζει τὸν Φιλοκτῆτη, σκύβει πάνω του, ὕστερα ρίχνεται στὰ γόνατα καὶ τὸν φιλεῖ στὸ μέτωπο.)

ΟΔΥΣΣΕΑΣ

Σὲ προστάζω. Δέ φτάνει ποῦ μὲ πρόδωσες; Τώρα θέλεις καὶ τὴν πατρίδα σου νὰ προδώσεις;

Κοίτα αὐτὸν ποῦ θυσιάστηκε γι' αὐτὴν...

("Ο Νεοπτόλεμος ὑπακούει. Παίρνει τὸ τόξο καὶ τὰ βέλη κι' ἀπομακρύνεται.)

ΟΔΥΣΣΕΑΣ (μονάχος)

Καὶ τώρα...χαῖρε σκληρὸ Φιλοκτῆτη.

Μὲ περιφρόνησες πολὺ; "Α!. θᾶθελα νᾶξερα. θᾶθελα νᾶξερε πὼς τὸν βρίσκω ὑπέροχο. καὶ πὼς χάρη του θὰ νικήσουμε.

ΝΕΟΠΤΟΛΕΜΟΣ (φωνάζει ἀπὸ μακριά)

"Οδυσσεά;...

ΟΔΥΣΣΕΑΣ

"Ερχομαι!

(Φεύγει)

ΠΕΜΠΤΗ ΕΙΚΟΝΑ

("Ο Φιλοκτῆτης εἶνε μονάχος πάνω σ' ἕνα βράχο. "Ο ἥλιος σηκώνεται σ' ἕνα καταγάλανο οὐρανό. Μακριάθε στὴ θάλασσα φεύγει μιὰ βάρκα. "Ο Φιλοκτῆτης ὦρα πολλὴ τὴν κοιτάζει.)

ΦΙΛΟΚΤΗΤΗΣ (πολὺ σιγὰ)

Δέ θὰ ξανάρθουν πιά. Δὲν ἔχουν πιά ἄλλο τόξο νὰ πάρουν...Εἶμαι εὐτυχησμένος.

(Ἡ φωνὴ του ἔγινε ἐξαιρετικὰ ὠραία καὶ γλυκειά. Γύρω του λουλούδια τρυποῦν τὸ χιόνι κι' ἀνθίζουν..Καὶ τὰ πουλιά τ' οὐρανοῦ κατεβαίνουν νὰ τὸν θρέψουν.)

Μετάφραση:

ΕΛΕΝΗ ΡΟΜΠΑΚΗ

Η ΑΠΟΛΟΓΙΑ ΤΟΥ ΔΑΣΚΑΛΟΥ

Μιά φορά σέ χρόνια περασμένα, ένας εκπαιδευτικός έπιθεωρητής είχε πάρει τὸ τράμ 7 κ' έφτασε στὸ τέρμα, στοὺς Ἀμπελοκήπους. Τράβηξε ἴσια στὸ σκολεϊό.

Ἡ μέρα εἶτανε βροχερή, μὰ ὁ δάσκαλος δέν εἶταν ἐκεῖ. Ὅταν ὁ δάσκαλος γύρισε, βρῆκε πάνου στὸ τραπέζι ἕνα ἔγγραφο τοῦ έπιθεωρητή, πού τὸν καλοῦσε σέ ἀπολογία.

Ὁ δάσκαλος τότε κάθισε κ' ἔγραψε ἀπολογία.

Ἐπεσε ἀργότερα στὰ χέρια μου καὶ σὰς τὴν παραθέτω ἀπαράλλαχτη :

Σάββατο 8 τοῦ Δεκέμβρη 19 . . . Ἡ φύση σκληρὴ καὶ τυφλὴ μάνα.

Οἱ ταπεινώσεις ὦ !... οἱ ἐξευτελισμοὶ !... κοινοτυπίες πού ἀδυνατεῖ νὰ τίς ἀποφύγει ὡς κ' ἡ μεγαλοφυΐα.

Κ' αἰστάνεται βαθιὰ ὁ ἄνθρωπος—ὁ ἄνθρωπος.

Ἐπειδὴς ἡ μάνα ἡ φύση...έπειδὴς, λέω, τῆς ξεφεύγει ἀπὸ τὰ μάγκανά της, ἡ ψυχὴ τῶν διαλεχτῶν παιδιῶν της, ἐκείνη, τῆς ἔστησε παγίδα : τὸ αἶσθημα. Αὐτοῦ πιάνεται κ' ἀπάνου αὐτοῦ συντρίβεται ἡ ψυχὴ τῶν διαλεχτῶν της. Παραδέρνει συντριμένη κ' ἀργοσαπίζει μεσ' τὴν καταχθόνια τὴν παγίδα τῶν διαλεχτῶν παιδιῶν της.

Σήμερα ὁ ποιητῆς—ένας ποιητῆς ἄς ποῦμε—ἔθαψε τὸν ἀδελφόν του, τὸ μόνο του σύντροφο στὴν ἐρημιὰ του...στὴν Ἀθήνα· Ὅχι ὅπως θάφτουν κάθε ἄνθρωπο. Στὰ αἰσθαντικὰ παιδιὰ της—ψυχοπονέτρα ἡ φύση—ξεχωριστὲς ἀπόλαψες τοὺς στέλνει.

Τὸν ἔθαψε ζωντανὸ ὁ ποιητῆς τὸν ἀδερφό του στὸ φ θ ι σ ι α τ ρ ε ἴ ο.

Ἐνας περήφανος λεβέντης, σέ δεκαπέντε μέρες φτώμα...

Ἄλλὰ φτώμα πού μιλεῖ καὶ τὴν καρδιά του καίει.

Ἐλα Χριστέ, στὴ γῆς ἀπόψε ν' ἀκούσομε ἀπ' τὸ στόμα σου τὸ θρυλικὸ τὸ «Δεῦρο ἔξω»!

Τοῦ ἄρρωστου τὰ μάτια μὲ τὴν ἀπαντοχὴ τοῦ ἀνέλπιστου

ἀποχτοῦνε κάποια λάμψη ἀλλόκοτη, λάμψη ξωτικιά, σὰν τῶν ματιῶν τῆς θρυλικῆς Μαρίας, πού διάλεξε «τὴν ἀγαθὴν μερίδα».

Μὰ τὸ στήθος...ὦ ἀγκούσα !...

Ὁ Θεὸς—τὸν ἥλιο λέω—σέ ὅλα χύνει τὴν λαμπράδα του. Τὸ βασήλεμα ὁ οὐρανὸς βάφεται τριανταφυλλῆς. Τί ἄμορφος πού εἶναι τὸ βράδυ ὁ οὐρανός.

Τόσα βράδυα !...ὦχ καὶ δέν πρόφτασες, καλέ μου, νὰ τόνε χορτάσεις...

Τόσα βράδυα καὶ πάντα φρέσκη ἀχόρταστη ἡ ὄμορφιά του, σὰ νὰ βγῆκε χτὲς ἀκόμα ἀπὸ τὰ χέρια τοῦ Δημιουργοῦ.

Τὸ ξαίρει ὡστόσο ὁ ἄθαφτος ἐκεῖνος, πὼς σέ λίγο...ἄβριον ἴσως...θὰ συναλλάξει αὐτὲς τίς τρυφεράδες πού τοῦ δείχνει ἡ πεντάμορφη καὶ ἄκαρδη μάνα, ἡ φύση, μὲ τὴ μαύρη γῆς τὴν καταλύτρα.

Τᾶστρα λαμποκοποῦν ἀδιάφορα. Καὶ στάλα στάλα δακρῦζουνε τὰ μάτια τοῦ νιοῦ τὰ μάτια—οἴμὲ τὰ μάβρα, τὰ μεγάλα.

Πίσω ἐκεῖ στὸ βάθος κοιμοῦνται τὰ βουνὰ πού δέν πεθαίνουν...ὦ ;

Ἐπρεπε μιὰν ἀπ' ἀφτὲς τίς μέρες νὰ τόνε θάψει ὁ ποιητῆς τὸν ἀδερφό του.

«Τὰ δάκρυα δὲ μουσκέβουνε οὐδὲ λυγᾶνε οἱ στεναγμοὶ τοῦ πεπρωμένου τῆ βουλή».

Καμπανίζουν τὰ τραβάγια, τ' ἀφτοκίνητα σφυρίζουνε τρελά.

Χαροκοποῦνε οἱ ἄγνοιαστοὶ θαμῶνες τοῦ Ἡραίου. Ἡ κοινωνία τοῦ χασκογελαῖ. Φυλάει ὁ ποιητῆς ἕνα κατώγι πέρα ἐκεῖ στοὺς Ἀμπελοκήπους.

Ἐκεῖ τὸν ἔταξεν ἡ μητριὰ.

Οἱ τοῖχοι τοῦ κατωγιοῦ ἀναδίνουνε ὡς εἶδος δάκρυα...νὰ πού μποροῦνε καὶ τᾶψυχα νὰ κλαῖνε. Ἡ ψύχρα συμπαίνει στὰ κόκκαλα ἡ καρδιά μαβρίζει. Ὁ ποιητῆς φυλάει τὸ κατώγι...ὁ νεκρὸς φυλάει τὸν ποιητῆ. Ἀγωνία. Ἀνησυχοῦνε τὰ παιδάκια κοιτάζοντας τόνε κατάματα, σὰν τὰ πρόβατα, πού νοιώθουνε τὴν μπόρα νᾶρχεται ἀπὸ μακρυὰ.

Πρέπει ν' ἀφίσει τὰ παιδιὰ μιὰ στιγμὴ...Ὅχι στιγμὴ, μιὰ μέρα. Εἶναι Σάββατο.

Μόνο σήμερα, ἂν κάνει τὸ χρέος του, θὰ παραβεῖ λιγώτερον τὸ καθῆκον του.. ὦ ἡ μητριὰ !...

Σήμερα λοιπόν...Ἀγωνία καὶ φρίκη.

Ἄναδίδει καὶ τὸ μέτωπό του θρόμβους ἀπὸ ἴδρωτα. Μὰ δὲν τοῦ φάνηκε κανένας ἄγγελος νὰ τοῦ σπουγγίσει τὸ μέτωπο... ἐκεῖ μέσα κάθεται ἡ λάμια ἡ Γνώση...ἡ μαργαρισμένη...

Τὸν παίρνουν τὰ δάκρυα τὸν ἄρωστο σὰν εἶδε κοντὰ του τὴν παρηγοριά του ἐμένα...καὶ τραβλίζει. Νὰ πατήσῃ δὲ μπορεῖ πιά στὰ πόδια.

Στὴν ἀγκαλιὰ τότε σηκώνω καὶ τὸν κατεβάζω. Μὲ βοηθεῖ κι' ὁ ἀμαξᾶς, νέος μελαχρινὸς μὲ καστανὰ μάτια, ποὺ λάμπουν ἀπὸ νειᾶτα καὶ ζωὴ. Ἡ παγωνιά τοῦ ἔχει κοκκινίσει τὰ μάγουλα. Τοῦ ἀδερφοῦ μου τᾶχει κοκκινίσει ἡ θέρμη τοῦ ἔχτικα.

Κρυώνω, μοῦ λέει. Βγάζω τὸ πανωφόρι μου καὶ τότε σκεπάζω στὰ γόνατα καὶ στὸ στήθος ἐκεῖ ποὺ βράζει ὁ θάνατος.

Βουβὸς ὁ οὐρανός. Ὁδηγῶ στὸν τάφον...τὸ παιδί μου. Ὅταν ἀφτὸς γεννήθηκε ἐγὼ εἶμουν ἄντρας.

Ἄκόμα εἶμαι ἄντρας ἐγὼ, κι' ἀφτὸς πεθαίνει. Ἡ στρίγγλα ἡ φύση. Ποιὸς μιλεῖ σιμά μου;

Ἄ! ὄχι μέσα μου βουίζουν τάφτιά μου.

Τάφτιά μου τὰ ἔρημα, ποὺ δὲν θ' ἀκοῦνε τὴν ἀργυροκούδουνη λαλιά του πιά.

Λαλιά στριγγιά οἱ καμπάνες βαρυοκροῦνε.

Βαρυοκροῦνε...Δὲν εἶναι γιὰ γάμο εἶνε γιὰ ξόδι.

Ἄνθει τὸ χόρτο καὶ τὰ νιά πουλιά στὸν ἥλιο πουρπουλίζουν.

Ἄργοπεθαίνει ἡ μητέρα. Τ' ἀμάξι σταμάτησα στὴν ποδιά τοῦ Ὑμηττοῦ.

Βουίζουν καὶ τρίζουνε τὰ πέφκα. Δειλινό. Τὸν κατεβάζω στὸν τάφο.

Ὁ τάφος αὐτὸς λέγεται «Σωτηρία».

Μὴ δὲν εἶναι τάχα σωτηρία ὁ τάφος.

Βουβὸς... μονάχος βαρὺς σὰν ἀτιμόνιαστο καράβι, παίρνω πίσω τὴ στράτα ποὺ τὸν κουβάλησα. Βρέχει πάλι...

Ὁ Νικόλαος πέθανε. Ὅχι πότε πέθανε!

— «Δὲν ξανάρχεται πιά ὅτι ἐμαράθη, μόνο ἐχάθη στῶν αἰῶνων τὰ βᾶθη.»

Ὁ βοριάς φυσᾶ δυνατά. Μὲ φτύνει κατάμουτρα. Μὲ μουσκέβει πατόκορφα.

Συγκλαδοκορμόρριζα μὲ κλονίζει. Ἐγὼ δὲ νοιώθω τὸ θυμὸ

του, προχωρῶ. Τὰ μάτια μου εἶναι βουρκωμένα, σὰν τὰ σύνεφα τ' οὐρανοῦ. Μὰ δὲν ξεσποῦνε... Ὅταν γύρισα στὸ σχολειὸ ἦβρα τὰ παιδάκια σκορπισμένα μέσα στὴ βροχή. Σὰν πρόβατα ποὺ τοὺς πατάξανε τὸν ποιμένα. Κι' ἦρθανε γύρω μου καὶ μὲ τηροῦσανε βουβά κι' ἀμίλητα, ἀλαφιασμένα.

Μένετε ἡσυχὰ ἀθῶα νήπια. Τώρα πιά δὲν ἔχω ἄλλην ἀπὸ σὰς παρηγοριά μου. Δὲν θὰ σὰς ἀφήσω πιά μονάχα στὴ βροχή, δὲν ἔχω πιά νὰ πάω νὰ θάψω κἂν κανέναν.

Καὶ ἄρχισαν τὰ μάτια μου νὰ ψιχαλίζουνε.

† Μ. ΦΙΛΗΝΤΑΣ

ΤΡΙΑ ΠΟΙΗΜΑΤΑ ΓΡΑΜΜΕΝΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΙΔΙΑ

I

Σὰ μιὰς πιστῆς, σὰ μιὰς ταμένης
ἡ ὄψη σου εἶναι φεγγερή.
Ἄλλαξαν ὅμως οἱ καιροὶ
καὶ θάμα πιά μὴν περιμένεις.

Ποιὸς θὰ ρθεῖ ἀπὸ τὸ περιβόλι
μὲ κρίνους κάτω ἀπ' τὰ φτερά;
Τέτια γινόνταν μιὰ φορὰ
ποὺ τὰ πιστεύαν ὄλες κι' ὄλοι.

Μ' ἂν δὲν ὑπάρχει οὐράνιο δῶμα
γιὰ τίς παρθένες ἀπ' τ' ἡ γῆ,
τὸ κρίμα οἱ ἴδιοί της οἱ γιοὶ
τό χουν, στὰ σπλάχνα τους ἀκόμα.

Κι' ὅποτε μὲ τὸ νέο τους αἶμα
βρεθοῦν ἀντίκρια δυὸ κορμιὰ,
ἀστράφτει ἀρχαία ἀποθυμιὰ
καὶ κάνει πάλι ὠραῖο τὸ βλέμμα.

II

Συλλογισμένη πρέπει νὰ σαι
καὶ κάτι σὰ νὰ καρτερεῖς,

εἶσαι ἄνθος χώρας ἰσκιερῆς
καὶ τὸ πολὺ φῶς τὸ φοβᾶσαι.

Ἦχοι σοῦ ἀρέσει νὰ σὲ φτάνουν
ἀπόκρυφοι, ἀλληγορικοὶ
καὶ νὰ μὴ ξέρεις ποιοὶ εἶν' ἐκεῖ
ποῦ δὲν λυποῦνται νὰ πεθάνουν.

Σήμερα, ὁ ἥλιος πρὶν νὰ γείρει
(τότε ὁ καημὸς εἶναι βαθύς),
θέλω νὰ βγείς καὶ νὰ σταθεῖς
ὀλόρθη ἔμπρὸς στὸ παραθύρι.

Λέω νὰ φανεῖ κάποιος διαβάτης
ποῦ τριγυρίζει ἀποβραδὺ
μέσ' στὰ στενὰ μήπως ἴδει
μιὰ κόρη ἀπάνω στ' ἄνθισμά της.

III

Σὲ πύργον ἔμαθα πῶς σ' ἔχουν
κι ὄλο γυρεύω νὰ σὲ βρῶ.
Σὲ δάσος ἔφθασα, βουερά
κι ἀγερικὰ ἀπὸ πίσω τρέχουν.

Μὰ κάποια μοίρα καλομοίρα
μ' ὀρμήνεψε τὸ μυστικὸ
νὰ μὴ μὲ πιάνει τὸ κακὸ
σ' αὐτὲς τίς στράτες ὅπου πήρα.

Κάποτε, ἄνοιξη χειμῶνα,
ἢ νάνος ἢ πολεμιστῆς,
θά ρθω καὶ νὰ μὴν ξαφνιαστεῖς
αὐτοῦ ποῦ βρίσκεσαι, κοκῶνα.

Καλά· μὰ τί θὰ γίνει ἀλήθεια
σὰ θές νὰ μείνεις κάλλιο ἐκεῖ,
στὴ φιλντισένια φυλακὴ
— πείσμα κι ἐσὺ στὰ παραμύθια;

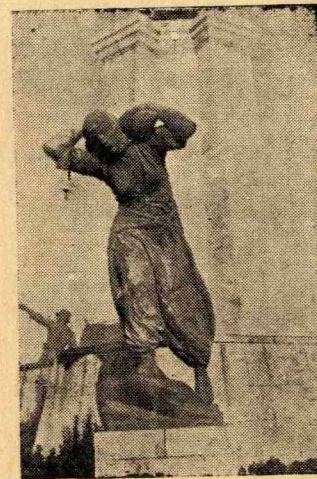
Ἄπο τὴν ἀνέκδοτη συλλογὴ
Ἡ ΣΙΓΑΝΗ ΦΩΤΙΑ

Γ. ΚΟΤΖΙΟΥΛΑΣ

ΣΤΗ ΜΗΤΡΟΠΟΛΗ ΤΗΣ ΤΟΥΡΚΙΑΣ

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΣ ΠΕΡΙΠΑΤΟΣ

ΕΒΔΟΜΟ

Ἐνα κομμάτι ἀπὸ τὸ Ἡρῶ
τῆς Ἀγκύρας

Μόλις εἶχα ξυπνήσει κι' ἔπερνα
τὸ πρόγευμά μου. Ἡ καμαριέρα, μιὰ
μελάχρινη τουρκάλα, μοῦ φερνε ἕνα
σημείωμα τῆς Azade. Εἶχε φύγει
γιὰ τὴ Σχολὴ καὶ θὰ ἐπέστρεφε στίς
10.30. Μοῦ παράγγελλε νᾶμαι ἔτοι-
μος γιὰ τὸ «προσκύνημά» μας στ'
ἀρχαῖα. Προμηνύονταν ἔτσι μιὰ μέρα
γιομάτη ἐνδιαφέρον καὶ καλλιτεχνικὴ
συγκίνηση.

Ξαπλωμένος στὸ βαθὺ φωτέϊ τοῦ
χώλλ, χαίρουμαι τὸν τουρκικὸ κα-
πνὸ, κουβεντιάζοντας μὲ τὴ μικρού-
λα μου φίλη, τὴν ξανθόμαλλη Gret-
chen. Ἐπέμενε νὰ κάμνω κύκλους
στὸν ἀέρα μὲ τὸν καπνὸ, καὶ κάθε
φορὰ γελοῦσε μ' ἕνα γάργαρο ξένοι-
αστο γέλιο ποῦ σοῦ προξενοῦσε
χαρὰ καὶ σοῦδινε μιὰ γλυκειὰν ἀνακούφιση. Ἐπαιζε μὲ τὸ ρολόγι
μου καὶ ζητοῦσε νὰ μάθει χίλια-δυὸ πράγματα. Μὰ πάλι, τί
κρίμα, ἡ Azade μᾶς διέκοψε. Ἐφθασε βιαστικὴ κι' ὠραία, κρα-
τώντας χαρτοφύλακα. Μπόρεσα καὶ τὴν πρόσεξα ἡ καλλίτερα.
Θᾶταν μόλις 25 χρονῶν, μὲ μεγάλα μαῦρα μάτια καὶ καθαρῶ-
τατην ἐπιδερμίδα. Τὸ πρόσωπό της ἔλαμπε ἀπὸ ἰκανοποίηση καὶ
χαρὰ τῆς ζωῆς. Δυὸ λεπτὲς παρενθέσεις γύρω στὰ καλοκοκκινι-
σμένα χεῖλη της, δείχναν τὴ φυσιογνωμία της ἀνεπαίσθητα λυ-
πημένη.

— Ξαίρετε, φίλε μου, ὅτι θ' ἀρχίσω νὰ ζηλεύω τὴ μικρούλα...
Τὴν ἀκοῦτε μὲ προσοχὴ καὶ φροντίζετε νὰ μὴ χαλάτε τὸ χα-

τήρι της... Θάπρεπε όμως νάναι κάπως μεγαλύτερη... Δέ βρίσκετε!..

— Πώς... Πώς!..

Χαϊδεψα τὰ δλόχρυσα μαλλιά της μικρής και σηκώθηκα:

— Πηγαίνουμε;

Ἄφησε τὸν χαρτοφύλακα στὸ δωμάτιό της, παρφουμαρίσθηκε ἀσφαλῶς καὶ βγήκαμε. Ἡ κίνηση τώρα στοὺς δρόμους ἦταν πολὺ διαφορετικὴ ἀπὸ τὴν χθεσινὴ βραδυά. Ἐνα ποικιλόμορφο πλῆθος πηγαινοερχόταν στὴν κεντρικὴν λεωφόρο Γαζή καὶ τίς γύρω παρόδους. Φαινόταν ὁ ὄργασμός γιὰ τὴ δημιουργία μιᾶς καινούργιας ζωῆς, ἀνετίς κι' ἐλεύθερης. Οἱ γυναῖκες, φρέσκες καὶ κομψές, βιάζονταν νὰ τελειώσουν τίς ἀγορές τους ἢ νὰ διεκπεραιώσουν τίς ὑποθέσεις τους.

Ἡ Azade, γιομάτη χάρη καὶ κοκετταρία, ἔπλεκε τὸ ἐγκώμιο τῆς νέας τουρκάλας.

— Ἡ ἰσότητα ποὺ δυὸ χιλιάδες σχεδὸν χρόνια πρὶν, κήρυξε ὁ γλυκός σας Ἰησοῦς, δὲν εἶναι πιά σὲ μᾶς ὄνειρο. Σ' ἄλλους τόπους, ἢ γυναῖκα εἶναι ἢ Σίβυλλα κι' αἰνιγματικὴ σφίγγα τῆς ζωῆς τοῦ ἀνδρα. Εἰδῶ, σὲ μᾶς, δὲν εἶναι ἢ γλυκειὰ καὶ ταπεινὴ ἰέρεια τῆς Ἀγάπης καὶ τῆς Ἡδονῆς. Εἶναι ἢ ἀδελφή, σύντροφος κι' ἀντίπαλος τοῦ ἀνδρα στὸν ἀγῶνα τῆς ζωῆς. Ἐσύντριψε τὸν ἀκαταλόγιστον ἀνδρικόν ἐγωϊσμό καὶ πῆρε μὲ τὸ σπαθὶ τῆς τὰ δικαιώματά της στὴ ζωῆ, στίς ἀπολαύσεις, τὸν ἔρωτα καὶ τὴν εὐτυχία...

Ἀπὸ τὴν πλατεία Λαοῦ, στρίψαμε ἀριστερὰ καὶ σὲ λίγο βρισκόμασταν μπρὸς στὴ στήλη τοῦ Ἰουλιανοῦ. Ἐνα πλῆθος παιδιὰ τῆς γειτονιάς, ξυπόλυτα καὶ βρώμικα, μᾶς ἀκολουθοῦν καὶ μᾶς δίδουν πληροφορίες. Ἴσως μὲ τὴν ἐλπίδα κάποιου φιλοδωρήματος.

— Belkiz minaresi, μᾶς ἐξηγοῦν. Ὁ Μιναρὲς τῆς Μπελκίζ.

Ἡ συνοδός μου χαμογελᾷ καὶ μὲ πληροφορεῖ:

— Ὁ λαὸς πιστεύει ὅτι κάτω ἀπὸ τὴν κολώνα βρίσκεται ὁ τάφος κάποιας παρθένας... Μπελκίζ δέ, ξαίρετε, εἶναι ἢ γυναῖκα τοῦ Σολομῶντα, ἢ βασίλισσα τοῦ Σαββά, ὅσο κι' ἂν ἢ ταλαίπωρη δὲν ἔχει καμμίαν ἀπολύτως σχέση μὲ τὴ στήλη, ποὺ ὑποτίθεται ὅτι κτίστηκε πρὸς τιμὴν τοῦ Ἰουλιανοῦ τοῦ Παραβάτη. Εἶχεν ἔρθει ἐδῶ κ' οἱ ποντίφηκες καὶ ἱερεῖς τοῦ Αὐγουσταίου, γιὰ νὰ τιμῆσουν Ἴσως τὸν ἀναμορφωτὴ τοῦ παγκανισμού, ἔστησαν πρὸς

μνήμη τοῦ τὴν κολώνα τούτη... Δὲν ἔχει καμμίαν ἐπιγραφή κ' ἔτσι δὲν μπορούμε νὰ ξαίρουμε τίποτε. Πάντως δείχνει ὅτι εἶναι παλῆὰ πολὺ...

Ἀποτελεῖται ἀπὸ 15 σπόνδυλους δεμένους γερὰ μεταξὺ τους, ἔτσι ποὺ νὰ δείχνει μονόλιθος... Τὸ κιονόκρανό της βυζαντινὸ, μὲ φύλλα ἀκάνθης, διατηρεῖ ἀκόμα γύρω, τὰ σημεῖα ὅπου θάπρεπε νάναι κρεμασμένα τὰ βυζαντινὰ ἐμβλήματα, ὁ δικέφαλος καὶ μπρούτζινα μονογράμματα. Στὴν κορφή του, ἔχουν στήσει τὴν εὐτυχημένη φωλιὰ τους δυὸ πελαργοὶ καὶ τ' ὄλο θέαμα ἔτσι, εἶναι ποιητικώτατο... Τὸ βᾶθρο δὲν ἔχει καμμίαν ἀπολύτως ἐπιγραφή κι' εἶναι δυσανάλογο μὲ τὸ ὄλο μνημεῖο. Ἴσως γιὰ τὸ πραγματικὸ νᾶχε καμμιά εἰδωλολατρικὴ ἀναγραφή γιὰ τὸν Ἰουλιανὸ ποὺ οἱ Χριστιανοὶ ἀργότερα ἔβγαλαν... Ποιὸς μπορεῖ νὰ ξαίρει...

Μπροστὰ μας ἀνοίγονται στενὰ σοκάκια καὶ σ' ἓνα ἀπ' αὐτὰ μὲ τραβᾷ ἢ Azade. Τὰ παιδιὰ μᾶς ἀκολουθοῦν συζητώντας. Ἄλλο λέγει πὼς εἶμαστε ξένοι, κι' ἄλλο πιστεύει ὅτι εἶμαστε Τοῦρκοι ἀπὸ τὴν Πόλη. Δὲν μποροῦν νὰ ἐξηγήσουν, τὰ ταλαίπωρα, τ' ὅτι κρατᾶμε φωτογραφικὴ μηχανή, γυρνᾶμε τ' ἀρχαῖα καὶ μαζύ, μιλάμε τὴ γλῶσσα τους. Συνήθισαν νὰ βλέπουν πάντα ξένους στὴ γειτονιά τους.

— Πᾶμε τώρα στὸ Χατζὴ Μπαϊράμ Τζαμισί, μοῦ λέγει... Θὰ σᾶς ἀρέσει... Εἶναι ἓνα ἀπὸ τὰ ὠραιότερα τζαμιὰ τῆς Ἄγκυρας καὶ μὲ ἱστορία... Βλέπετε τί καλὸς cicerone ποὺ εἶμαι!..

— Καταλαβαίνω πὼς φεύγοντας ἀπὸ δῶ θὰ σᾶς χρωστῶ πολλά... Πρέπει χωρὶς ἄλλο, νάρθῃτε καὶ σεῖς στὴν Ἑλλάδα γιὰ νὰ σᾶς ἀνταποδώσω τὰ ἴσα, δὲν εἶναι;

— Ἐλᾶτε τώρα... Ἀφήστε τὰ λόγια καὶ μιλήστε μοι γιὰ τὴ ζωῆ σας... Πὼς περνᾶτε ἐκεῖ κάτω; Ζῆτε ὡμορφα; ... Γλεντᾶτε; ... Ἐχετε ἔρωτες; ... Ὁχι... Γιατί; ...

— Αὐτὰ θὰ τὰ ποῦμε ἄλλοτε... τώρα ἔχουμε νὰ δοῦμε τόσα πράγματα...

— Καλὰ, καλὰ... Καταλαβαίνω... Εἶσθε ἓνας βέρος ρωμῆος... Νά, φθάσαμε...

Ἐνα κομψότατο τζαμί μ' ἓνα μιναρὲ. Δίπλα ἓνας «τουρμπές». Πιὸ πέρα, μιὰ βρύση κι' ἓνα συντριβάνι γιὰ τὸ νήψιμο τῶν πιστῶν... Στὴν εἴσοδό του μεγάλῃ ἀραβικὴ ἐπιγραφή, σὲ πράσινες φαγιάντσες: Allah in Allah, Mahomet in Resullah!..» (Ἐνας εἶναι

ὁ Θεὸς κι' ὁ Μωάμεθ, ὁ προφήτης αὐτοῦ !) Παρέκει, ἑλληνικὲς ἐπιγραφές τάφων: «Χαῖρε παροδίτα !..», «..ἀκίων...υἱός...» Ἀριστερά, γραφικώτατο νεκροταφεῖο μὲ ταφόπετρες πρασινισμένες κι' ἀκρωτηριασμένες ἀπὸ τὸν καιρὸ... Τὸ ἐσωτερικὸ, σοῦ δίνει τὴν ἐντύπωση γυμναστηρίου παρὰ τζαμιοῦ. Οἱ τοῖχοι μονάχα, καλυμμένοι ἀπὸ τετράγωνες γαλάζες φαγιάντσες, σοῦ θυμίζουν ὅτι βρῖσκεσαι σὲ τέμενος... Δυὸ γραμμὲς τετράγωνα παράθυρα καὶ στὸ βάθος ὁ γυναικωνίτης...

— Εἶναι ἀπὸ τὸν 15ο αἰῶνα, μοῦ λέγει ἡ συνοδός μου. Ὁμως φαίνεται νὰ ἐπιδιορθώθηκε ἀργότερα ἀπὸ τὸν Σινάν... Ἐδῶ ὁ σοφὸς δάσκαλος Hacı Baīram, κατὰ τὸ 1391, ὕστερα ἀπὸ ἓνα ταξίδι τοῦ στὴν Ἀνατολή, στὴν Αἴγυπτο καὶ τοὺς Ἱεροὺς Τόπους, ἄρχισε νὰ ἐργάζεται γιὰ τὸ ξάπλωμα τῆς θρησκευτικῆς τοῦ σχολῆς «Μπαῖραμι». Γλήγορα ἀπόκτησε πολλοὺς ὀπαδοὺς κι' ἰδιαίτερα ἀνάμεσα στὴν αὐλὴ τῆς Ἀδριανούπολης—τοπικὴ πρωτεύουσα τῆς Τουρκίας. Μελετοῦσε ξένα ἔργα καὶ παρῶτρυνε τοὺς μαθητὲς τοῦ νὰ μεταφράζουν τὰ ἔργα τῶν μεγάλων ἀράβων καὶ ξένων φιλοσόφων. Τοὺς δίδασκε δὲ σύγχρονα τίς ἀθάνατες ἀρχές τῆς ἠθικῆς τοῦ Πλάτωνα, τὴν ἀγάπη, τὸ σέβας στοὺς μεγάλους, τὴν ἐπιείκεια καὶ τὴ βοήθεια στοὺς ταπεινοὺς καὶ καταφρονημένους... Ἀλήθεια, διαβάσατε τοὺς «Ταπεινοὺς καὶ Καταφρονημένους» τοῦ Ντοστογιέφσκι; Ἐγὼ τὸν λατρεύω... Γενικά ὀλάκερη τὴ ρωσικὴ λογοτεχνία...

— Πῶς ; Ἄλλο τόσο κι' ἐγώ... Δὲν μπορῶ νὰ ξεχάσω τὸν Ρασκόλνικωφ στὸ «Ἐγκλημα καὶ Τιμωρία», τοὺς ἀδελφοὺς Καραμαζώφ, τὸν Ἀλιόσα καὶ τὴ Νατάσσα στοὺς «Ταπεινοὺς καὶ Καταφρονημένους».

— Χαίρομαι πού ἔχουμε τὰ ἴδια γούστα... Ἄν μένατε ἐδῶ θάμασταν καλοὶ φίλοι...

— Τί σχέση ἔχει ; Μήπως καὶ τώρα δὲ θάμαστε ;.. Θὰ σὰς γράφω καὶ θὰ μοῦ γράφετε... Ἐχει πάντα κάποια γοητεία ἢ μακρυνὴ φίλια...

— Ναί, ὅμως μάτια πού δὲν θωριοῦνται, γλήγορα λησμονιοῦνται, λένε... Ἐλάτε, πᾶμε τώρα...

Μ' ἔπιασε ἀπὸ τὸ χέρι καὶ μ' ὡδηγοῦσε... Κάπου θᾶπρεπε νὰ πηγαίνουμε.. Δεξιὰ στὸ δρόμο, μιὰ γραφικώτατη βρύση, τραβᾷ τὴ προσοχή μας. Οἱ βρύσες εἶναι χαρακτηριστικὸ στὴν Τουρκία μιὰ πού καὶ τὸ Κοράνι τὸ λέγει : «Τὸ νερὸ εἶναι ἡ πηγὴ τῆς ζωῆς».

Πέτρινες ἢ μαρμάρινες καὶ κοσμημένες μὲ λουλούδια καὶ πτηνὰ στυλιζέ καὶ μ' ἐπιγραφές ποιητικώτατες. Κάθε καλὸς μουσουλμάνος, θεωροῦσε καθήκον τοῦ νὰ κτίσει μιὰ βρύση τὸ λιγώτερο. Γιὰ τὸ ξεδίψασμα τῶν περαστικῶν πιστῶν καὶ τῶν караβανιδῶν. Τούτην ἐδῶ τὴν ἔκτισε κάποιος Χατζῆ Νταγηντέ Κιτζέκ, στὴν μνήμη τῆς ἀγαπημένης τοῦ γυναίκα. Ἡ ἀφελέστατη ἐπιγραφή τῆς μᾶς δίδει ἓνα δεῖγμα τῆς πίστεως τοῦ καλοῦ αὐτοῦ μουσουλμάνου. Τὴν ἀντιγράφω :

«Εὐχρηθῆτε γιὰ τὴν ψυχὴ τοῦ Χατζῆ Νταγηντέ Κιτζέκ, αὐτοῦ πού ἔχτισε τὸν τσεσμέ τοῦτον.»
«Ἄπ' τερὸ ξανάνοιωσαν ὅλοι οἱ πιστοί». (Κοράνι).
1327 (1908)

«Ὁ Ἀλλάχ ἄς εὐλογεῖ τὴν ὡραίαν τούτη βρύση. Χτίστηκε μὲ ἔξοδα τοῦ Χατζῆ Μουσταφᾶ. Λαχταροῦσε νὰ δώσει λίγη ἄχαρά στὴν εὐγενικὰ ψυχὴ τῆς γυναίκα του. Κι' ὅσοι ἐφραίνονται μὲ λαχτᾶρα σ' αὐτὴν, ἄς εὐχονται γιὰ τὴν ψυχὴ τῆς Χατζῆ Φατμά χανούμ.»
«Πῖνε ἀπ' τὴν πηγὴν αὐτὴν τὸ νέκταρ πού ξελαφραίνει τίς καρδιές». (Κοράνι)
1316 (1898).

Μιὰ συμπάθεια πλημμυρᾷ τὴν ψυχὴ μας κι' ἔσως, ἄθελά μας ὑποσυνείδητα, νὰ εὐχόμεστε γιὰ τὴ σωτηρία τῆς ψυχῆς τοῦ κτήτορα καὶ τῆς γυναίκα του. Στοὺς δρόμους τῆς παλαιᾶς Τουρκίας, πάντα ὑπάρχουν εὐκαιρίες νὰ γίνετα ὁ περαστικὸς, καλὸς καὶ δίκαιος.

Προχωροῦμε. Ἀμίλητοι κι' οἱ δυό. Ἴσως καθένας μας νὰ σκέφτονταν μὲ θλίψη, ὅτι πέρασαν τὰ χρόνια πού ὁ ἄνθρωπος ξελάφρανε τὴ βαρεμένη συνείδησή του, χτίζοντας μιὰ βρύση, μιὰν ἐκκλησιὰ ἢ χαρίζοντας μιὰν ἀσημένιαν εἰκόνα τῆς Παρθένου, τοῦ Ἁγίου Ἀντωνίου ἢ τοῦ Χριστοῦ.

Συναντοῦμε πιὸ πέρα, τὰ χαλάσματα τῆς παλαιᾶς ἑλληνικῆς ἐκκλησιᾶς τοῦ ἁγίου Κλήμεντος. Στὰ 1438 μετατράπηκε σὲ τζαμι ἀπὸ τὸν Μουράτ Β'. Δὲν μπορεῖ νὰ διακρίνει κανεὶς παρὰ τ' ἀπομεινάρια τοῦ νότιου τοίχου καὶ κάτι μισοχαλασμένα φρέσκα.

Καθόμεστε πάνω σὲ μιὰ μεγάλη πέτρα καὶ θυμόμαστε τὰ βυζαντινὰ χαλάσματα τῆς Πόλης. Στὰ μάτια μας φεγγοβαλᾷ ἡ λαχτᾶρα γιὰ τὸν μεγαλόπρεπο ἐπιβλητικὸ τροῦλο τῆς Ἁγίας Σοφίας, τὰ ὑπέροχα ψηφιδωτὰ τῆς μονῆς τῆς Παμμακαρίστου καὶ τὰ

σεμνά απομεινάρια της 'Αγίας Θέκλας.

— "Όσο ξμενα στην Πόλη, πήγαινα τακτικά εκεί και περνούσα τις άδειές μου ώρες...

— Τότε θα συναντηθήκαμε άσφαλώς καμμιά φορά..." Έκαμνα κι' εγώ τὸ ἴδιο, τακτικά. Κρίμα που δέν γνωριζόμασταν τότε...

Δίπλα μας μιὰ βυζαντινὴ σαρκοφάγος... Ξεχωρίζουν μισοφωγωμένα από τὸν καιρό, σταυρός κι' ἕνα κομμάτι λατινικῆς ἐπιγραφῆς, ὅπου βγάζουμε μιὰ λέξη μονάχα: «. aesar...»

Ἡ ὥρα ἔχει περάσει ἀρκετὰ καὶ βιαζόμαστε νὰ φθάσωμε στὸ ἀπαιτούμενο καιρὸ νὰ τὸ γνωρίσουμε καλλίτερα μὰ μιὰ πούχαμε πλησιάζει, δὲ θᾶπρεπε νὰ μὴ τὸ δοῦμε. "Ένα φρούριο σάν ὄλα τ' ἄλλα, τίποτε λιγώτερο, τίποτε περισσότερο. Κάτι σάν τὰ τείχη τοῦ Βυζαντίου, τῆς Ἀκροκορίνθου, τῆς Μπρούσας ἢ τῆς Θεσσαλονίκης. Κτίστηκε κατὰ καιροὺς ἀπὸ τοὺς Ρωμαίους (25—324 π.Χ.) τοὺς Βυζαντινοὺς (324—1173), τοὺς Σελτζουκίδες (1173—1308), τοὺς Μογγόλους (1308—1360) καὶ τοὺς Ὀθωμανοὺς (1360—1833),

Ἀποτελεῖται ἀπὸ τὸ ἐσωτερικὸ καὶ τὸ ἐξωτερικὸ τείχος. Στὸ δέκατο πέμπτο πύργο, ὅπου κι' ἡ εἴσοδος τοῦ φρουρίου, φαίνεται ἕνα ὀκτάγωνο ρολόγι. Πλάι στὴν πόρτα μιὰ ἐπιγραφή περσικὴ μὲ χρονολογία 1330, μιᾶ γιὰ τὸ νέο φορολογικὸ σύστημα τῆς ἐποχῆς. Δίπλα, ἕνα μεγάλο ἑλληνορωμαϊκὸ μαρμαρίνο λιοντάρι, γονατισμένο σάν φύλακας ἄγγελος.

Ἡ καλὴ μου φίλη, γιὰ χάρη μου ἴσως, προτείνει νὰ μποῦμε καὶ νὰ γυρίσουμε τὸ φρούριο. Θέλει νὰ μὴν ἀφίσει τίποτε πού νὰ μὴ μοῦχει δείξει. Τὴ σταματῶ διαβάζοντάς της ἕνα κομμάτι ἀπὸ τὸν Ὁδηγὸ τοῦ Mamboury «Cette promenade n' est pas pour les dames, à moins qu' elles aient l' habitude de la montagne.. »

— Et vous, chère amie, je pense, vous n' avez pas l' habitude.

— Vous êtes très galant... Soit... Ξεκουραζόμαστε λίγο καὶ πᾶμε...

Ἀνάβουμε τσιγάρα. Ἀκουμπᾶ, κουρασμένη, ἐπάνω μου καὶ ξεχνιέται στὸν καπνὸ τοῦ τσιγάρου της.

— Ξαίρετε τί σκέφτομαι;... Γιατί νὰ ὑπάρχουν πολλὲς θρησκεῖες στὸν κόσμο κι' ὄχι μιὰ μονάχη: αὐτὴ τῆς ἀγάπης...

Σταματᾶ. Κάτι θέλει νὰ πεῖ.

— Ἐξακολουθήστε...

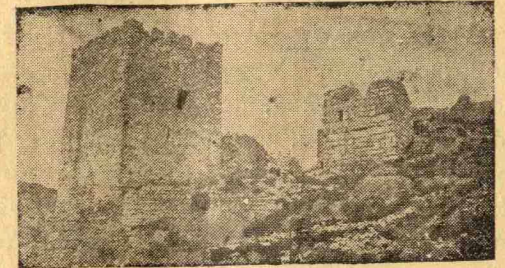
Χαμογελᾶ καὶ σκέπτεται. Μὲ τραβᾶ ἀπὸ τὰ δυὸ χέρια.

— Πᾶμε, γιατί πείνασα... Πρέπει νὰ ξεκουραστοῦμε κι' ὄλας.. τὸ ἀπόγευμα θὰ πᾶμε στὸ Αὐγουσταῖο...

... Δέν ἀργήσαμε νὰ βρεθοῦμε στὸ «Κεῖ ρίς», μπρὸς σ' ἕνα γωνιακὸ τραπεζάκι, φορτωμένο κόκκινα κι' ἄσπρα γαρούφαλα. Παραγγείλαμε «ντονέρ» κι' ἤπιαμε κρασί «Καβακλή—Ντερέ».

... Τὰ δωμάτιά μας στὸ ξενοδοχεῖο, μᾶς περίμεναν...

... Ἀλήθεια, ἔπρεπε νὰ ξεκουρασθοῦμε..

Τὰ Τείχη.

ΑΒΡ. Ν. ΠΑΠΑΖΟΓΛΟΥ

ΘΑΡΘΩ ΜΙΑ ΝΥΧΤΑ

Θάρθω μιὰ νύχτα σκοτεινὴ, ἀνέλπιστα, κοντά σου στὸν δρόμο τὸν ἀπόμερο τοῦ ἐρημικοῦ χωριοῦ σου, καὶ θὰ μὲ ἴδῃς ὄλο χαρὰ νὰ στέκουμαι μπροστά σου, ἀνοίγοντας ἀθόρυβα τὴν πόρτα τοῦ σπιτιοῦ σου.

Μόνος, μιὰ νύχτα τ' Ἀπριλιοῦ πού ἡ φύση θὰ σκορπίζει τοὺς μυρωμένους θησαυροὺς, θάρθω κι' ὦ, τί εὐτυχία! θὰ νοιώσουμε, στὴν ἄρρητη γαλήνη, πόσο ἀξίζει μιὰ πλάνα καὶ χιμαιρικὴ τοῦ στίχου γνωριμία.

ΣΩΤΗΡΙΟΣ ΜΗΛΙΟΣ

Ο ΓΙΑΝΝΗΣ ΤΟ «ΚΑΚΟ»,

Πάνε πολλά χρόνια τώρα που τον έχασε το παράμερο τουτο λεσβιακό χωριό. Ήταν ό πιο θλιβερός τύπος του δρόμου. Ό Γιάννης τó «κακό», όπως τον φώναζαν τὰ παιδάκια στη γειτονιά μου. Άψηλός, καμπούρης καμμιὰ τριανταριά χρονώ άνθρωπος, μ' ένα στραβό στόμα που άκατάπαυστα έβγαζε σάλια· κάτι σάλια σαν φωτεινά νήματα που κυλούσαν στα άκάθαρτα γένια του και τó τριχωτό του στήθος που ξάνοιγε μέσα άπ' τó ξεσχισμένο του πουκάμισο. Άνέβαινε άργά τó άνηφορικό καλντερίμι σαν ένα παράξενο φάντασμα· ένας τραγικός άνημερινός για ένα ξεροκόμματο, που λούπαζε κάτω άπ' τις γυρτές κληματαριές της γειτονιάς ή στη ρίζα καμμιάς άκακίας φουμάροντας πατριαρχικά τήτσιμπούκα του. Ώρες—ώρες κεί που περπατούσε έπεφτε κάτω μονομιάν, ξάπλωνε μακρύς-φαρδύς στο δρόμο· τὰ μάτια του άσπριζαν, έβγαζε άφρους άπό τó στόμα και σπάραζε φριχτά σαν ένα ψάρι που τó βγάζουν στη στερηά. Οι χωρικοί ήξεραν τó πάθος του· έκαναν τó σταυρό τους, φτύνανε στο κόρφο τους και προχωρούσαν. Ξορκισμένος! Ό Γιάννης ύστερα άπ' όλιγο σηκώνονταν και ξακολουθούσε τó δρόμο του σά να μη είχε συμβή τó παραμικρό· ήταν αυτή ή έπιληψία που τούφερνε κάπου-κάπου ξαφνικές κρίσεις.

Βάδιζε στο δρόμο τριγκλίζοντας. Τὰ παιδιά τον έπερναν ξεπίσω σχηματίζοντας μιὰ ούρά. Χτυπούσαν τὰ παλαμάκια τους και πήδαγαν σαν μικρά δαιμονάκια φωνάζοντας όλα μαζεμένα :

Γιάν'—Γιάν', τσίρου—Γιάν'
τ' άντερά σου μές του τηγάν'

Καμμιά φορά επέμβαινε ό χονδρο-μπακάλης της γειτονιάς :
— Βρέ !.. Βρέ !.. διαλόσποροι ; Δέν έχετε μάννα να σας μαζέψ' ;

Τὰ παιδιά σκορπούσαν τρομαγμένα. Μιὰ μέρα που τὰ παιδιάτικα αυτά περιγελάσματα ξεπέρασαν κάθε όριο, ό Γιάννης θύμωσε και χύμηξε σαν άγρίμι πάνω σ' ένα μικρό· τó κυνήγησε

μέσα στους βράχους, τó χτύπησε άσχημά.

Τό παιδί λίγο να πάθαινε. Άπό τότες οι μητέρες περιώριζαν τó παιδιά τους.

— Ό Γιάννης τó «κακό» περνά φώναζαν και έτρεχαν να σώσουν τὰ μικρά τους άπ' τον άνθρωπο αυτό που τον έβλεπαν σαν θεομηνία.

Άπό τότε πιά ό Γιάννης έσπερνε στα παιδιά πανικό.

Μόλις τον αντίκρυζαν στην άκρη του δρόμου άφηναν τὰ παιχνίδια τους και τόβαζαν στη τρεχάλα· κεί που έβλεπες τή γειτονιά γεμάτη άπ' τó παιδόκοσμο και τις φωνές τους ξαφνικά έπεφτε κυρίαρχη μιὰ νεκρική σιωπή κι' άνάμεσα σ' αυτή τήν έρημιά όλομόναχο τó Γιάννη τó καμπούρη σαν ένα πνεύμα ξολοθρεμού να σαλεύη τó σακάτικό του σκέλεθρο.

Στὰ μάτια του τὰ μισόφεγγα είχε πάντα μιὰ περίεργη έκφραση· κάτι σαν παράπονο για τή κοινωνία, τή ζωή...μά και μιὰ άγριάδα που σουφερνε σύγκρυσο.. Μιλούσε πολύ σπάνια μά κι' άπ' τις κουβέντες του με δυσκολία ξεχώριζες καμμιά λέξη. Πότε, πότε έκανε και θελήματα στη γειτονιά. Κουβαλούσε νερό άπ' τή βρύση, έσχιζε ξύλα, πήγαινε στην άγορά για ψώνια· οι καφετζήδες τον έβαζαν και τους άλεθε καφέ ύστερα για πληρωμή τον έκαναν ένα μεγάλο διπλό καφέ σε μιὰ ξεχωρη φλυτζάνα. Ό Γιάννης στρυμωνόντανε σε μιὰ γωνιά για να μη πιάνη χώρο κι' άπό κεί ρουφούσε θορυβώδικα τó καφέ του κυττάζοντας με μιὰ έκφραση ζώου όλόγυρα τή πελατεία.

Είχε κάτι νευρώδικα χέρια· δέν σκιαζότανε σε τίποτα· έφτανε κανείς να του βάλη τὰ φυτήλια· γινόντανε ήρωας. Μιὰ μέρα τó ποτάμι στο χωριό είχε φουσκώση άπ' τις βροχές. Τό νερό κατέβαινε με άγριο βογγητό, όρμητικά, θολωμένο άπ' τὰ χώματα· Ήταν μιὰ άξέχαστη μέρα αυτή για τó χωριό. Αυτό τó ποτάμι τὰ έκανε όλα γής—μαδιάμ· παράσαρνε στα βοερά του νερά δέντρα, βαρέλια, κοτέτσια όλόκληρα, πάπιες...Μιὰ άνέλπιστη κατάρρα. Τὰ παιδιά τσίριζαν σκαρφαλωμένα πάνω στα γεφύρια, οι γυναίκες ξεφώνιζαν άναμαλλιάρες. Άλλη έχασε τις όρνιθές της... άλλη τή σκάφη της...Σωστός θρήνος έν Ραμμά. Ό Γιάννης σαν να ήθελε να δείξη άφοβιά, ξεκρέμαζε τó κορμί του άπ' ένα δοκάρι, έστεκε έτσι μεταίωρος πάνω άπ' τὰ όρμητικά νερά. Ξαφνικά είδε μιὰ όλόασπρη χήνα που τήν έσερνε τó ποτάμι. Τό δυστυχημένο ζώο χτυπούσε άπηλπισμένα τις φτερούγες του. Έβαλε

μιὰ δυνατή φωνή ὁ Γιάννης πού ἀνακατεύθηκε μὲ τὴν ἄγρια συμφωνία τοῦ νεροῦ. Εἶχε γνωρίσει τὴ χήνα τῆς θεῖας του. Λύγισε, ἄφησε τὰ χέρια του...Τσιρίδες πολλές, φωνές ξετρομαγμένες... Ὁ Γιάννης βρέθηκε ἀνάμεσα στὰ θολὰ νερὰ πού λυσομανοῦσαν ἄρπαξε τὴ χήνα μὰ δὲν μπόρεσε ὕστερα νὰ βγῆ μέσα ἀπ' αὐτὴ τὴ κόλαση. Σούρηκε γιὰ λίγα δευτερόλεπτα, ἔριξε μιὰ πνιγμένη φωνή, χτύπησε δυνατὰ τὸ κενὸ μὲ τὰ χέρια κι' ὕστερα ἀναποδογύρισε στὸ ρέμμα. Οἱ ἄνθρωποι ἔτρεξαν καὶ τὸν ἔβγαλαν ἀνάσθητο καὶ ματωμένο ἀπ' τὸ ποτάμι.

* *

Σὰν γινόντανε καμμιά κηδεῖα στὸ χωριό, ὁ Γιάννης ἦταν ὁ πρωτοπόρος τῆς θλιβερῆς συνοδείας. Βάδιζε πιὸ μπροστὰ κι' ἀπ' τὸ φέρετρο, τὸ παπᾶ μὲ τὸ ἄσπρο φελόνι, πιὸ μπροστὰ κι' ἀπὸ τὰ ξεφτέργια. Σιμᾶ-σιμᾶ στὶς πανεροῦδες, κάτι γραῖδια πού προβάδιζαν μὲ τὶς μαῦρες βράκες σηκώνοντας στὸ κεφάλι τους τὰ πανέρια μὲ τὶς πῆττες πού θὰ μοιραζόντανε στοὺς φτωχοὺς, σὰν ἔφτανε τὸ λείψανο στὸ νεκροταφεῖο, ἔτσι γιὰ τὴ συγχώρευση, βουτηγμένες στὸ μέλι. Κι' ἔβλεπε κανένας πὰ ὕστερα ἀπ' τὴ ταφή τὸ Γιάννη νὰ κατεβαίνει τὸν ἐξοχικὸ δρόμο τοῦ νεκροταφείου, μὲ τὶς γραφικὲς του κακοτοπίες, μασουλώντας μὲ βουλημία τὴ πῆττα. Ὅλα μαζί, πῆττα, μέλι, σάλια ἀπ' τὸ στόμα, ἓνα πράγμα κι' ὀλόγυρα χιλιάδες μυῖγες καθιστὲς ἄλλες στὰ γένια του, ἄλλες στὰ μουστάκια του, ξαλημμένα ἀπ' τὸ μέλι, πού ἔπερναν μέρος στὸ συμπόσιο αὐτὸ τῆς νεκρικῆς πῆττας.

Πέθανε πρὶν λίγα χρόνια ἀφοῦ δοκίμασε ὅλες τὶς στερήσεις στὴ ζωὴ κι' ἤπια ξέχυλο τὸ ποτήρι τῆς πίκρας. Ἄσκημος, ἀποκρουστικός, σακάτης μέσα σὲ μιὰ ζωὴ πού καὶ τὸ τελευταῖο σεραπετὸ τῆς δημιουργίας εἶχε τὴ δική του ὠμορφιά. Ἀνθρώπινη καλλικατοῦρα σ' ἓνα ἀνθοκῆπι πού ὁ πλάστης χάρισε ἀφειδώλευτα ὅλες του τὶς θεϊκὲς ἁρμονίες.

Ἡ κηδεῖα του ἦταν βιαστική. Ἐνας παπᾶς, λίγες ψαλμωδίες, δυὸ-τρεῖς ψυχόπονοι ξωπίσω καὶ μπροστὰ-μπροστὰ μιὰ μαυροντυμένη γρηᾷ πανεροῦ μὲ δυὸ πῆττες μέσα στὸ πανέρι. Κάποια γειτόνισσα τοῦ Γιάννη χριστιανὴ εἶχε φροντίσει γι' αὐτὴ τὴν ὀλοσδιόλου περιττὴ λεπτομέρεια. Κι' ἦταν ἡ μοναδικὴ φορὰ πού ὁ Γιάννης τὸ «κακὸ» δὲν εἶχε ἀπ' αὐτὲς τὶς νεκρόπηττες τὸ δικό του μερτικό.

Γ. ΒΑΡΟΣ

RABINTRANATH TAGORE

Ὅταν στὰ 1914 τοῦ προσφέρουν τὸ βραβεῖο Νόμπελ, κανεὶς δὲν ξέρει τὸν Ταγγὸρ στὴν Εὐρώπη. Σὲ λίγο ὁ ἴδιος μεταφράζει τρεῖς συλλογὲς στίχων του στ' Ἀγγλικά κι' ὁ κόσμος τὸν ἀντιλαμβάνεται ἔκπληκτος κι' ἐκστατικός. Ὁ Ταγγὸρ εἶναι ἡ ὠραιοποιημένη συναίσθηση τῆς Εἰρήνης, ὁ ἄγγελος συμφιλιωτῆς στὴν ἐποχὴ τοῦ πολέμου. Σὲ καιρὸ πού οἱ ἄνθρωποι ἀλληλοσφάζονται μιὰ ἡρεμία, μιὰ εἰρηνικὴ διάθεση πλημμυρίζει τὴν ἔμπνευσή του. Εἶναι ὁ πιστὸς τοῦ Θεοῦ κι' ὄχι τῆς σφαγῆς, ὁ λάτρης τῆς μεγάλης ἀγάπης κι' ὄχι τοῦ μίσους. Κάτι τέλος πού στὴν Εὐρώπη δὲν βρέθηκε ὡς τὰ τότε μὰ κι' ὡς τὰ τώρα ἀκόμα.

Ὁ γέροντας αὐτὸς μὲ τὴν πατριαρχικὴ μορφή εἶναι ὁ μάγος τοῦ στίχου κι' ὁ πιὸ ἐπιδέξιος ομιλετῆς τῶν πιὸ ἀπλῶν θεμάτων μὲ τὶς πρωτοτότερες ἐκφράσεις καὶ τὶς πιὸ ζωντανὲς εἰκόνες. Μῆγμα ἀνατολικῆς παθητικότητας, πίστες ἀστείρευτης καὶ μυστικισμοῦ—μυστικισμοῦ γεμάτου εὐλικρίνεια—ἡ ποίησή του, ἀγγίζει κατευθεῖα στὴν καρδιά. Προπάντων ἔχει ἰδιαίτερη ἀτμόσφαιρα. Τὸ τραγοῦδι του μεταφέρει στὰ μέρη τοῦ νότου μὲ τὶς παθητικὲς φωνές καὶ τὰ λιόλουστα μεσημέρια. Τὸ τραγοῦδι του ἀκόμα εἶναι ἡ αἰσθητοποιημένη καλαισθητικὰ ψυχὴ τῆς φυλῆς του πού εἶναι κι' αὐτὸς ὁ ἴδιος: Ἡ ὑπόδουλη φυλὴ του μὲ τὰ προγονικὰ τῆς αἰσθήματα καὶ τοὺς πόθους τῆς τοῦ ἀνθρώπινους κι' ἀπόλυτα δικαιολογημένους. Ἡ μυστικὸπάθη Ἰνδικὴ φυλὴ.

Πατέρας ἀπαράμιλλος νοιώθει τὴ σπουδαιότητα τῆς παιδικῆς ψυχολογίας. Μεταμορφώνει τὴ στοργή του σὲ στίχους κι' ἀποθανατίζει τὸν ἄδολο κόσμο τῆς παιδικῆς ψυχῆς μὲ τὴν πιὸ μύχια πτυχὴ του. Ἐξηγεῖ καὶ τὴν παραμικρότερη κίνηση τοῦ παιδιοῦ καὶ τὴν παραμικρότερη ἀπορία του πού τὶς πιὸ πολλές φορές μένει αἰνιγμα ἐνῶ εἶναι ἀπλούστατη στὴ γέννησή της. Καὶ γράφει ἔτσι τὸ «Καινούργιο Φεγγάρι» τὸ βιβλίον πού γίνεται ὁ ὕμνος ὁ ἀσύγκριτος τοῦ παιδιοῦ.

Γ. Α.

RABINTRANATH TAGORE

Ξ Υ Π Ν Η Μ Α

Ὅπου τὸ πνέμμα εἶν' ἄφοβο κι' ὅπου ἡ καρδιά ψηλὰ
κι' ἡ κάθε γνώση λέφτερη γεννιέται
Κι' ὁ κόσμος δὲν κλειδώνεται στοὺς τοίχους τῶν σπιτιῶν
κι' ἡ ἀγάπη ὀλοφάνερωτη πλανιέται,

Ὅπου οἱ ἀγῶνες δίνουνε τὰ χέρια σ' ὁμορφιές
κι' ἡ φρονιμάδα διώχνει τὴ συνήθεια

κι' όπου τὸ πνέμμα προχωρεῖ πάντα μπροστά-μπροστά
στὴ δράση καὶ στὴς σκέψης τὴν ἀλήθεια...

Κάτου ἀπὸ τέτοιον οὐρανὸ πατέρα στοργικὴ
στὴς λεφτεριάς τὴν ὑπερούσια φύση,
σὺρε τὴ χώρα μου, πικρὴ ποὺ κατατρέχει τὴν σκλαβιά
κι' ὀδήγησέ τὴν νὰ ξυπνήσῃ !..

Ο ΦΥΛΑΚΙΣΜΕΝΟΣ

— Φυλακισμένε, φυλακισμένε ποιὸς σ' ἔχει δέσει ;
— Ὁ Ἀφέντης μου ἦταν...Θαρροῦσα τᾶχα πὼς θὰ μπορούσα
νὰ ξεπεράσω σ' αὐτὸ τὸν κόσμον τὴ δύναμή του
κι' ἄρπαξα χρήματα ἀπ' τὰ φυλάκια τῶν θησαυρῶν του
μεσ' τὸ φυλάκιο τῶν θησαυρῶν μου γιὰ νὰ τὰ κλείσω.
Ξάφνου νικήθηκα ἀπὸ τὸν ὕπνο σ' ἓνα κρεβάτι
ποὺ ἦταν τ' Ἀφέντη καὶ σὰν ξυπνῶντας εἶδα τριγύρω
φυλακισμένους ἤμουνά μέσα στοὺς θησαυροὺς του...

— Φυλακισμένε, φυλακισμένε τὴν ἄλυσίδα
ποιὸς ἔχει φτιάξει κι' ἄσπαστη τώρα σ' ἔχει δεμένο ;
— Ἐγώ...Φροντίδες ἔδωσα τόσες καὶ τόσοι κόπους
γιὰ νὰ τὴ φτιάξω τὴν ἄλυσίδα, τὴν ἄλυσίδα !
Θαρροῦσα τᾶχα τὴ δύναμή μου πὼς ἦταν ἄξια
ὅλο τὸν κόσμον σκλάβο στὰ χέρια νὰ τὸν κρατήσῃ.
Μέρες καὶ νύχτες ἔσταζα ἰδρώτα κι' εἶχ' ἀγρυπνήσει
κι' εἶχα μὲ φλόγες γερὰ σμιλέψει τοῦτο τ' ἀτσάλι
καὶ μὲ τοὺς χτύπους τοὺς ρωμαλέους πάνω στ' ἀμόνι...
— Τόσες φροντίδες καὶ τόσοι κόπους στὴν ἄλυσίδα—

Μὰ σὰν χτυποῦσα κι' εἶχα τελειώσει τὸ στερνὸ κρῖκο
κ' εἶχα σμιλέψει μὲ τὸν ἰδρῶτα τὴν ἄλυσίδα
αὐτὴν ἐπῆραν γιὰ νὰ μοῦ δέσουν τὰ δυὸ μου χέρια
μ' αὐτὴν δέσαν καὶ τὸ κορμί μου καὶ δὲν ξεφεύγω !..

Ἐκ τῆς «Γιταντζαλί»

Ἀπόδοση :

Γ. ΑΗΔΟΝΟΠΟΥΛΟΣ

ΤΟ ΠΕΠΡΩΜΕΝΟ ΕΚΕΙΝΩΝ ΠΟΥ ΔΕΝ ΛΗΣΜΟΝΟΥΝ

Τὸ πεπρωμένο τῶν ἀνθρώπων ἐκείνων ποὺ δὲν λησμονοῦν,
εἶναι πάντα ἓνα πεπρωμένο ξεχωριστό. Χωρὶς ὑπερβολὴ μάλι-
στα μπορεῖ νὰ λεχθεῖ, πὼς οἱ ἄνθρωποι γενιοῦνται χωρὶς πε-
πρωμένο, ἔξω ἀπὸ τοὺς λίγους ἐκείνους μέσα στοὺς ὁποίους ἡ
μνήμη λειτουργεῖ καὶ κινεῖται σὰν μιὰ μυστηριώδης κι' ἐπικίνδυνη
μηχανή.

Φαινομενικά, ἡ μηχανὴ αὐτὴ δὲν ὑπόκειται—εἶναι σὲ ἀντί-
θεση θὰ μπορούσε ἀκόμη νὰ προστεθεῖ—στοὺς λοιποὺς νόμους
τῆς φύσεως. Ἡ λειτουργία της, ποὺ ξεφεύγει μέσα ἀπὸ κάθε ἀνά-
λυση, παρουσιάζει ὅλα τὰ ἀπρόσιτα καὶ ὅλες τὶς ἐκπλήξεις. Φαί-
νεται ὡσὰν νὰ κυριαρχεῖ καὶ τοῦ χρόνου αὐτοῦ κάποτε, τῆς
ἀκράτητης τῶν πραγμάτων ροῆς μέσα στὸ ἄπειρο. Τὰ περασμένα
τὰ καθιστᾶ σημερινὰ καὶ τωρινὰ, τὰ βουλιαγμένα μέσα στὰ
σκότη καὶ τὰ βάθη τοῦ ὑποσυνειδήτου τὰ ἐπαναφέρει στὸ φῶς
τῆς ἡμέρας, τὰ παγιώνει, τὰ θεμελιώνει ἐκ νέου, ὅπως ἀντίθετα
πάλι, ἐξαλείφει ξαφνικά ἀπὸ τὸ εἶναι μας, ἴχνη καὶ κάθε εἶδους
ἱερογλυφικά ποὺ πιστεύαμε γραμμένα καὶ σκαλισμένα μὲ τὰ πιὸ
ἀνεξάλειπτα σημεῖα καὶ τὰ πιὸ αἰσθητά. Μακραίνει τὸν χρόνο ἢ
τὸν μικραίνει· τὸν μακραίνει σὲ σημεῖο ποὺ φθάνει σχεδὸν ν'
ἀγγίξει τὴν αἰωνιότητα· ἢ τὸν μικραίνει σὲ βαθμὸ ποὺ συναντᾶ
τὸ μηδέν· ἐξογκώνει ἓνα ἐλάχιστο διδόμενο, ἐνῶ πάλι, ἀπὸ τὴν
ἄλλη, ἐξαλείφει κάποιον ἄλλο ποσοτικὰ ἢ ποιοτικὰ σπουδαιότερο
δελεάζει ἢ ἀπομακρύνει· εἶναι τότε Σειρήνα ποὺ ψάλλει καὶ πότε
Μέγαιρα ποὺ δείχνει τὰ οἰκτρά της δόντια. Μετατοπίζει τοὺς
ὀρίζοντες, σωριάζει τὰ σκοτεινὰ σύννεφα ἢ χύνει σὰ χρυσὴ
βροχὴ, νέες ἀκτῖνες κάποιου ἀγνώστου ἡλίου. Ἀναγγέλλει τὶς
πιὸ σκληρὲς καὶ ἀπειλητικὲς θύελλες, καὶ ὅταν ἔλθουν μέσα στὸ
πανδαϊμόνιο τῶν στοιχείων, ἀφίνει ξαφνικά ν' ἀκουσθεῖ ἡ εὐθημη
φλογέρα κάποιου βοσκοῦ.

Τονώνει τὴν θέληση σὰν μάγισσα, ἢ πάλι τὴν σπάζει καὶ
τὴν ἐκμηδενίζει.

Εἶναι Ἐριννὺς ποὺ μᾶς καταδιώκει καὶ εἶναι Ἀθηνᾶ ποὺ
μᾶς χαρίζει τὴ θεία της γαλήνη.

Μᾶς κυριαρχεῖ ἐκεῖ πού νομίζαμε πῶς τὴν κυριαρχοῦμε, κι' ἐκεῖ πάλι πού ἀπελπιστικὰ ὀδυρώμεθα γιὰ τὴν ἀπώλειά της, ξάφνου φτάνουν στ' αὐτιά μας ἤχοι ἀπὸ τίς ρόδους καὶ τίς ἀλυσσίδες της.

Τὸ πεπρωμένο τῶν ἀνθρώπων μὲ μνήμη δρῶσα, ἐκείνων πού δὲν λησμονοῦν, γιατί δὲν θέλουν, γιατί δὲν μποροῦν νὰ λησμονήσουν (μνήμη καὶ θέληση συνταυτισμένες συνεργάζονται μέσα τους) εἶναι πράγματι περίεργο καὶ κάποτε σκληρό.

Καὶ στοὺς λοιποὺς ἡ τύχη μπορεῖ νὰ παρουσιάζει καὶ νὰ ἐπιφυλάσσει ἀπρόοπτα μὰ τὰ διάφορα γεγονότα πού τοὺς θίγουν, πού τοὺς ἀφοροῦν, διαδέχονται τὰ μὲν τὰ δὲ χωρὶς ποτὲ νὰ τοὺς βρίσκουν τοὺς ἴδιους. Κυλοῦν μαζί μὲ τὰ γεγονότα, δαρμένιοι ἢ χαϊδεμένοι ἀπὸ τὰ γεγονότα.

Οἱ ἄνθρωποι τῆς μνήμης ἀπεναντίας, πλέουν πάνω ἀπὸ τὰ γεγονότα, διαρκῶς κυβερνῆται τοῦ ἑαυτοῦ των.

Βλέπουν τὰ κύματα νὰ πηδῶν, νὰ χορεύουν καὶ κάθε νέο κύμα πού τοὺς ἀγγίζει, ν' ἀφίνει, νὰ προσθέτει τὴ φόρμα του ἐπάνω τους.

Ἐκεῖνο πού καθιστᾷ τὴν ὑπαρξί τους τραγική, ἐκεῖνο πού τοὺς προσδίδει κάτι τὸ σοβαρό, τὸ ἐξαιρετικό, καὶ τὴ σφραγίζει μὲ τ' ἴν ἀνεξάλειπτη σφραγίδα τῆς Μοίρας, εἶναι πῶς μένουν, πῶς διατηροῦνται πάντα οἱ ἴδιοι, χάρις στὴ μνήμη τους. Ὅτιδὴποτε καὶ ἂν τοὺς συμβεῖ, αὐτοὶ μένουν ἀναλλοίωτοι, ἀδιάλλακτοι μπροστὰ στὴ Μοῖρά τους. Τὰ νέα τους ἀποταμιεύματα, ἢ διαρκῶς αὐξουσα πείρά τους, δὲν ἐξαλείφουν ποτὲ τὸ παρελθόν τους, μὰ διαρκῶς ὀγκοῦνται μ' αὐτό. Ἡ βάρκα τους πλέει πάνω ἀπὸ ἕναν ὠκεανὸ πού ὀλοένα κι' ὑψώνεται. Τὰ νερὰ ὄλο καὶ γίνονται πιὸ βαθειά, ἐνῶ αὐτοὶ διατηροῦν τὴν ἀπίστευτη ὀξύτητα τοῦ ματιοῦ, καὶ βλέπουν τὸ τί γίνεται, τί κινεῖται, τί ὑπάρχει μέσα στὰ σκοτεινὰ βάθη.

Τὸ πεπρωμένο τῶν ἀνθρώπων πού δὲν λησμονοῦν, γιατί δὲν θέλουν, γιατί δὲν μποροῦν νὰ λησμονήσουν, εἶναι νὰ βλέπουν καὶ πάλι νὰ βλέπουν, εἶναι νὰ ζητοῦν νὰ βλέπουν ἀκόμη καὶ ὅταν τὰ μάτια τους κλείνουν ἀπὸ τὸν πόνο καὶ τὴν ἀγωνία τοῦ κάτι τοῦ τρομεροῦ πού βλέπουν.

Στοὺς ἀνθρώπους μὲ μεγάλη μνήμη εἶναι ἀπαραίτητη καὶ ἡ μεγάλη θέληση. Μόνον αὐτὴ τοὺς σώζει ἀπὸ τὸν ἴδιο ἑαυτό τους.

Γ. ΒΡΙΣΙΜΙΤΖΑΚΙΣ

A. A.

“Ὀλη τὴ ζωὴ του τὴν ἐπέρασε σκυμμένος στὰ χαρτιά μέσα στὸ ἴδιο τὸ γραφεῖο, πού κλειότανε ἀπ' τὸ πρῶτ' κι' ἔβγαине ἄργα τὸ βράδυ, στὸ σπητί του τραβώντας ἀπὸ τὸν ἴδιο δρόμο πάντα στ' ἀχνάρια του τὰ χτεσινὰ πατώντας.

Ἦξερε—νὰ ξέρη τ' ἄρεσε—λόγους ἀνθρώπους μόνο, καὶ τοὺς χαιρέτιζε ἀπλᾶ μὲ κάποιο φόβο, μήπως ἐρθοῦν καὶ τὸν σταυρώσουνε γιὰ κάποια χάρη—ἀπ' αὐτοὺς δὲν ἤθελε κανένανε νὰ ξέρη.

Ποτέ του δὲν ἀγάπησε· τοῦ ἀρκοῦσε μοναχὰ νὰ βλέπη τίς γυναῖκες (νὰ τίς βλέπη μὲ τὴν ἄκρη τοῦ ματιοῦ) κι' ἔννοιωθε πάντα μέσα του κάποια χαρὰν ἀνέκφραστη, κάποια χαρὰ, πού σβυότανε σὰν ἡ σκιά τους πέρναγε καὶ χάνονταν ἀλάργα.

Ἄπ' τὸ σκύψιμο εἶχε γείρει ὁ δεξιὸς του ὤμος καὶ τὰ μάτια του ἐθάμπιζαν πίσω ἀπ' τὰ μυωπικὰ γυαλιά του καὶ κάθε μῆνα ἔβαφε μὲ τάξη τὰ μαλλιά του, πού στοὺς κροτάφους των κοκκίνιζαν (αὐτὲς οἱ βαφὲς—ἐθύμωνε—νοθεύονται ἀπ' τοὺς ἐμπόρους γιὰ νὰ κερδοσκοποῦν !)

...Κι' ἔτσι νὰ δεῖλι πέθανε στὰ χαρτιά ἀπάνω του στὸ ἴδιο τὸ γραφεῖο πούχε κλειστῆ ἀπ' τὸ πρῶτ'. Καὶ ἡ κηδεῖα του ἐγένηκε ἀπλῆ, φτωχὴ κι' ἀπέριττη χωρὶς κανεὶς νὰ πάη ἀπὸ κείνους, πού χαιρέτιζε ἀπλᾶ, λὲς καὶ δὲν ἤθελαν νὰ τοῦ ζητήσουνε μιὰ χάρη...

ΤΑΚΗΣ ΔΟΞΑΣ

ΜΟΝΑΞΙΑ

«J' ai marché devant tous, triste et seul»
Alf. da Vigny (Le Moïse)

Μοιάζουμε τὰ φαντάσματα πού τριγυρνούν στο δρόμο
τὸ μεσονύχτι καὶ ποτὲ δὲ συναντιῶνται ἀπὸ ἄλλο
πού δὲν τὰ κλείνει στὴν ψυχὴ κι ἔχει πάντα τὸν τρόπο,
γιὰ ἓνα παράπτωμα βαρὺ, γιὰ ἓνα κακὸ μεγάλο.

Σ' ἓνα πανάρχαιο, ἔρημικὸ νεκροταφεῖο περνοῦμε
ὅλη τὴ ζωὴ πού ἀπηύδησε καὶ βιάζεται νὰ φύγει,
στὴ χλόη τῶν τάφων τ' ἄρρωστα βήματα ἀκροπατοῦμε
καὶ καρτεροῦμε νέους νεκροὺς γιὰ συντροφιάν ὀλίγη.

Ἀνάμεσα ἀπὸ τοὺς σταυροὺς μιὰ θύμιση ἂν γυρίσει
καθὼς ψηφία διαβάζουμε καιροὺς ξεθωριασμένα,
θὰ μᾶς τὴν πάρει, ἀδιάφορο, τὸ λιγνὸ κυπαρίσσι
νὰ τὴ λικνίσει, ὡς ἔμαθε, στὰ μάτια περασμένα.

Στὴν ὑγρασία, στὴ μοναξιά ξεχάσαμε τοὺς τόπους
πού λάμπει ὁ ἥλιος, πού γελοῦν, μάχονται μὲ μανία,
ἐδῶ πᾶ συνηθίσαμε νὰ βλέπουμε γι ἀνθρώπους
ἓνα ὄνομα μπρὸς στο σταυρὸ καὶ μιὰ ἡμερομηνία.

ΜΗΝΑΣ ΔΗΜΑΚΗΣ

ΠΟΘΟΙ

Ροδόλευκη ὡς ἡ σάρκα σου φαντάζει καὶ προκλητικὴ
γιομάτη ἀπὸ τοῦ ὄνειρου τὴν θεία φαντασία
στημένη σ' ἀγαλμάτινη κορμοστασιὰν ἀρχαϊκὴ
σὰ νὰ καλῆ σὲ πανδαισία.

Κι' ἀνατριχίλες. Κι' ὄνειρα γύρω σου πλέκονται πολλὰ
ἀγκάλιασμ' ἓνα φίλημα εἴτε σπασμοὶ ἀμαρτίας
μὰ πιὸ πολὺ μισόλογα γλυκοχαμόγελα δειλὰ
τῆς πιὸ μεγάλης εὐτυχίας.

ΚΩΣΤΑΣ ΜΑΡΙΝΑΚΗΣ

Ο ΜΗΝΑΣ

ΓΙΟΥΤΖΙΝ Ο' ΝΕΙΛΛ

(Βραβεῖο Νόμπελ Λογοτεχνίας 1936)

Λιγοστοὶ εἶναι οἱ ποιητές, μυθιστοριογράφοι, λογοτέχνες καὶ φιλόσοφοι
τοῦ Νέου Κόσμου, πού πέτυχαν μέσα στὰ τριακόσια πάνω-κάτω χρόνια
πού ἔχει στὴ ράχη τῆς ἡ ἀμερικανικῆς φιλολογίας, νὰ πάρουν κάποιαν ἀξιο-
πρόσεχτη θέση στὴ διεθνή διανόηση. Δραματοουργὸς κανένας. Γιατί ὅλοι, οἱ
ἀπειράριθμοι δραματικοὶ συγγραφεῖς τῆς Ἀμερικῆς, ἀπὸ μιᾶς ἀρχῆς, συν-
θηκολόγησαν μὲ τὸ κοινὸ κι' ἄφησαν τὴ Δραματικὴ τέχνη στὸ ράφι, σὰν
νᾶταν καμμιά γεροντοκόρη. Πρῶτος ὁ Γιούτζιν Ο' Νεϊλλ, μὲ φοβερὰ κτυ-
ποκάρδια πλησιάζει τὴν Μεγάλῃ Τέχνῃ. Ἀφήνει, ὅπως λέγει κι' ὁ δικός
μας βιογράφος τοῦ Μ. Βισάνθης, τὴν ἠφαιστιώδικη ψυχὴ του στὴν ἀβέβαιη
τύχη τῆς καὶ κλείει τὰ μάτια του. Καὶ σὲ λίγα χρόνια, βρίσκεται στὴν περι-
βλεπτο θέσῃ τοῦ διασημότερου δραματικοῦ συγγραφέα τῆς δευτέρας εικο-
σαετίας τοῦ αἵωνα μας. Ἡ Ἀμερικανικὴ φιλολογία, περήφανη τὸν παροῦ-
σιάζει στὸ παγκόσμιό διανοητικὸ στερέωμα, σὰν τὸ ἰσχυρότερο μετὰ τὸν
Πόε, τὸν Οὔϊτμαν, τὸν Ἐμερσον καὶ τὸν Τζᾶκ Λόντον, ἄστρο τῆς.

Γεννήθηκε μέσα σ' ἓνα ξενοδοχεῖο τῆς Νέας Υόρκης, στίς 6 Ὀκτωβρίου
1888. Πατέρας του ὁ James Ο' Νεϊλλ, ἓνας δημοφιλέστατος ἠθοποιός,
τερᾶστια ἐπιτυχῆς στὸ ρόλο τοῦ Μόντε-Χρήστου. Μητέρα του ἡ Ella Quin-
jan, μιὰ πολὺ συμπαθητικὴ ἱρλανδέζα. Τὰ πρῶτα του χρόνια τὰ πέρασε
ἐσωτερικὸς σὲ διάφορα καθολικὰ σχολεῖα. Στὰ 1912 γράφτηκε στὴ Betts
Academy τοῦ Stamford καὶ στὰ 1916 στὸ Πανεπιστήμιο τοῦ Princeton
ἀπ' ὅπου ὅμως διώχθηκε γλήγορα. Ἐργάστηκε ἓνα διάστημα ὡς γραμμα-
τέας σ' ἓνα νιουορκέζικο κατάστημα. Μὰ δὲν τοῦ ἄρεζαν τὰ ἐμπόρια
καὶ κυνηγώντας τὴν τύχη του, ταξίδεψε μ' ἄλλους χρυσοθήρες στὴν Ὀν-
τούλα, στὸν Ἰσημερινό. Γλήγορα γύρησε κι' ἀπὸ κεῖ μ' ἄδειες τσέπες.
Ἐκανε τότε τὸν ἠθοποιὸ δίπλα στὸν πατέρα του. Μπαρκάρησε ἀργότερα
σ' ἓνα φορτηγὸ γιὰ τὸ Μπουένος—Ἀῦρες. Στὴν Ἀργεντινὴ, ἐργάστηκε στὴν
Ἠλεκτρικὴ Ἐταιρία. Μετὰ κούρεβε μαλλιά σὲ μιὰ στρουγγκα προβάτων στὴν
La Plata. Ἀργότερα πούλοῦσε ραφτομηχανὲς Singer. Ὅμως καμμιά δουλειὰ
ἀπ' αὐτὲς δὲν τοῦ ἐγούσταρε. Τὸν τραβούσε ἡ θάλασσα. Πάντα ἡ θά-
λασσα. Πῆγε καὶ πάλι σ' ἓνα μακρινὸ ταξίδι, στὴν Ἀφρικὴ. Μετὰ ἄλλαξε
πλοῖο. Κι' ὡς ἓνα διάστημα, κάθε ταξίδι, ἔκαμνε τὸ ἴδιο. Μὲ κανένα δὲν
τὰ ταίριαζε ὁ ὄνειροπόλος νέος. Εἴτε ἔφευγε ἀηδιασμένος, εἴτε τοῦ ἔδει-
χναν τὴ σκάλα Καὶ τὸ ἔρριξε στὸ πιότη. Μέρα-νύχτα σερνόταν στὰ κα-
πηλειὰ τοῦ λιμανιοῦ, κάμνοντας φίλους κι' ἐχθροὺς ἀνάμεσα σὲ λογιῶν
ναῦτες, σωρὸ τυχοδιώκτες, λατίνες γυναῖκες, διάφορα τῆς ζωῆς ναυάγια.
Ἦστερα ἀπὸ ἀμέτρητα ταξίδια, πολλὲς περιπέτειες καὶ περισσότερα μεθύ-
σια, βρέθηκε στὴ Νέα Ὑόρκη κατὰ τὸ 1912. Μόλις ἐξεμπαρκάρισε ἀπὸ ἓνα

πλουτοφρόνο ταξίδι. Κάπως τὰ κατάφερε νὰ γυρίσει μὲ ἄρκετὰ χρήματὰ. Κι' ἐκεῖ δά, σ' ἓνα περιβόητο χαρτοπαίγνιο τοῦ λιμανιοῦ, κέρδισε διακόσιες φορές τὸ κεφάλαιο, πού πρωτοπόνταρε. Μὲ τ' ἀπερίμεντα δολλάρια ἔπασσε σ' ἄγριο ξεφάντωμα. Ὅμως ὕστερα ἀπὸ μερικά μερονύκτια, βρῆκε τὸν ἑαυτὸ του ληστευμένο καὶ ρηγμένο ἐπάνω σ' ἓνα φορτηγὸ τραῖνο, πού κόντευε νὰ φθάσει στὴ Νέα Ὁρλεάνη. Ἔτσι, τὸν Δεκέμβρη τοῦ 1912 τὸν ἄρπαξε ἡ φθίση. Καὶ ἀμέσως τὸν ἔκλεισαν μέσα σὲ σανατόριο, Ὁ χειμῶνας τοῦ 1912—1913, σημείωσε στὴ ζωὴ τοῦ Ὁ' Νείλλ, τὸ γυρισμὸ του στὴν ἀνθρωπότητα. Ἐκεῖ μέσα, στοὺς γυμνοὺς τοίχους τοῦ φθισιατρείου, ἔνοιωσε τὴ φωνὴ τῆς ψυχῆς του. Ἐπρεπε νὰ σκεφθεῖ πὼς ν' ἀφήσει κάποιον καλὸ στὸν κόσμον τοῦτο. Γιά πρώτη φορά σταμάτησε νὰ σκεφθεῖ, ν' ἀναλογισθεῖ τίς ἀπερίγραπτες περιπέτειές του, τίς πανανθρώπινες πείρες του. Κι' αἰσθάνθηκε τὴν ἀνάγκη κάτι νὰ πεῖ σ' ὄλους, κάτι νὰ γνωρίσει, καὶ σ' ἄλλους. Ἀποφάσισε νὰ γράψει θεατρικὰ ἔργα. Ἀπὸ τότε, ἀρχίζει τὸ δραματικὸ του ἔργο. Μελέτησε πολὺ. Δοκίμασε ἄλλο τόσο καὶ στὸ τέλος κατάφερε νὰ γίνῃ ὁ Γιουτζιν Ὁ' Νείλλ πού ἡ Σουηδικὴ Ἀκαδημία, φέτος, ἀναγνώρισε ἐπίσημα τὴ διεθνή ἀξία του.

Ἄλλα σχεδὸν τὰ ἔργα του εἶναι συμβολικά, ἀλλὰ σύγχρονα καὶ ψυχολογικά. Ὁ φανταστικὸς κόσμος καὶ ἡ πνευματικὴ του δύναμη ἔχουν πολλὰ σημεία ὁμοιότητας μὲ τὸν κόσμον καὶ τὴ δύναμη τοῦ Αἰσχύλου, τοῦ Σοφοκλῆ, τοῦ Εὐριπίδη. Στὸν Ὁ' Νείλλ, ὅπως καὶ στὸ Σοφοκλῆ, ἡ μοῖρα, ἡ πρώτη αὐτὴ ἀφορμὴ, τὸ κύριον αἷτιον τῆς ἀρχαίας τραγωδίας, δὲν παρουσιάζεται σὰν καμμιά ἰδιότροπη ἐξωτερικὴ δύναμη, ἀλλὰ σὰν μιὰ ἀφευκτὴ ἔκβαση τοῦ χαρακτήρα. Σὰν ἀναπόφευκτη κατάσταση τῆς ζωῆς. Τὸ τραγικὸ πάθος εἶναι λαγαρισμένο σ' ἓνα αἶσθημα παγκόσμιας ἀνθρώπινης συναδελφότητος σὲ ἀστάθεια, πόνον, ἀδυναμία, εὐπάθεια.

Ν' ἀπαριθμήσει κανεὶς τὰ ἔργα του καὶ τίς ἐπιτυχίες του, θάταν περιττό. Εἶναι γνωστὰ. Ἐνα εἶναι βέβαιον : Ὅτι ἡ τέχνη τοῦ ἐκλεκτοῦ τῆς Σουηδικῆς Ἀκαδημίας, ἓνα μίγμα ψυχολογίας τοῦ νεοκλασικισμοῦ, μᾶς φέρνει σὲ μιὰν ὑπερκόσμια ἀνάσταση τῆς ψυχῆς. Κι' αὐτὸ εἶναι ἄρκετὸ νὰ δείχνῃ πόσο δίκαια ἦταν ἡ βράβειός του μὲ τὸ μεγαλεῖτερον φιλολογικὸ ἔπαθλον τῶν χρόνων μας.

ΑΒΡ. Ν. ΠΑΠΑΖΟΓΛΟΥ

ΓΥΡΩ ΑΠΟ ΜΙΑ ΚΡΙΤΙΚΗ*

ΜΙΑ ΑΠΑΝΤΗΣΗ ΤΟΥ κ. ΓΙΑΝΝΗ ΣΚΑΡΙΜΠΑ

Ἄγαπητοὶ φίλοι,

Σχετικὰ μὲ τὸν «βαθυστόχαστο» κριτικὸ μου τοῦ ὁποῦ μὴ ἐπιθυμώντας νὰ κάμω κατὰ ὁποιοδήποτε (ἔστω καὶ τὸν ἀρνητικὸν τοῦτον) τρόπον διαφήμιση δὲν θὰ ἀναφέρω τὸ ὄνομα, καὶ ὁ ὁποῖος συνέγραψε ὀλόκληρη μελέτη ἀπὸ πολλές πικροτυπωμένες σελίδες τῆς «Νέας Πνοῆς», ὅπου μὲ διάφορα «Θυμᾶται ποῦ..» καὶ ἄλλα μετριόφρονα «χειροκρο-

*Δημοσιεύομεν ἐκ καθήκοντος ἀμεροληψίας, ἀπάντησιν τοῦ κ. Γιάννη

τῆς κ.λ.π. κατάρθωσε νὰ δώσει ἐξετάσεις ψυχικῆς καὶ πνευματικῆς κατωτερότητας τέτοιας πού ἦταν σπάνια καὶ σὲ Φιλισταίους ἀκόμη, γιὰ νὰ ἀποδείξει (;) ὅτι τέλος πάντων...δὲν ἀξίζω τίποτε, καὶ ἀκόμα ὅτι ἂν καὶ ἂν...ὡς φαίνεται δὲν εἶχα κοπεῖ σὲ διάφορον ἂπ' τὸ δικό του μοντέλλο... «θὰ μ πο ρ ο ὀ σ α» (κι' ἐγὼ!) νὰ γράψω ἓνα ἐπιβλητικὸ ποίημα! καὶ ἐπὶ τέλους κατρακύλησε ἕως καὶ στὴ μικρότητα νὰ πεῖ ὅτι : «Ἡ σημείωση πού ἔβαλε ὁ Σκαρίμπας γιὰ νὰ ἐξηγήσῃ τὸν τίτλον—ἐννοεῖ ἐδῶ τὴ συλλογὴ μου «Οὐλαλούμ»—ὑποθέτω πὼς εἶναι ἓνας ἔμμεσος τρόπος γιὰ νὰ προαναγγεῖλει τὸ νέο μυθιστόρημα πού γράφει» (!) δὲν θ' ἀπαντοῦσα ὀλότελα καὶ γιὰ τὸν εὐνοητότερον λόγον τοῦ κόσμου, μὰ γιὰ τὸν φόβον ἀκόμα, μὴν ὁ πλατύτατος δια-γ-ν-ο-ο-ὐ-μ-ε-ν-ο-ς αὐτὸς «ξυγγραφεὺς», κατάρθωνεν ἔτσι νὰ...ποιῆσῃ μαζί μου ἐπεισόδιον, πού τόσο αὐτοῦ τοῦ χρειάζεται! Ἄν τὸ κάμνω (ὄχι τὸ ἐπεισόδιον βέβαιον) τὸ κάμνω γιὰ ἓναν μονάχον λόγον : Γιὰ νὰ τὸν βάλω ἀντιμέτωπον ὄχι τόσο μὲ τὴν θερμότητά ἀφιέρωσός του σὲ ἐμὲ στὸ βιβλίον του—εἶναι κι' αὐτὸς λογοτέχνης (;)—ὅπου ἐξαντλεῖται σὲ ἐκφράσεις «ξεχωριστῆς» κι' «ἐκλεκτῆς» πρὸς τὸ ἔργον μου «ἐκτίμησῃς» μὰ μὲ τοῦτο τὸ βιβλίον του (ὄνομα καὶ μὴ χωρὶν), πού αὐτὸς θὰ ξέρει καλύτερα βέβαιον γιὰτὶ αὐτὸ—χρονογράφημα—τὸ λέει συγκαταβατικὰ ὁ ἴδιος «νουβέλλα» ἐνῶ τὸ μυθιστόρημά μου «Μαριάμπας» τῶς «οὔτε λόγος» διήγημα, καὶ ὅπου ἀρχίζει τὴν, εἶδος ὥρας κακῆς χρονογράφου, γλυκανάλατη ἐρωτικὴ ἐπιστολογραφία του, μὲ τὴν—πὸ θυμίζει λαϊκὰς λιθογραφίας τῆς Γενοβέφας—φράση : «Εὐγενεστάτη Δεσποινίς !..καὶ νὰ τὸν ρωτήσω ἐγὼ : «Σεῖς «εὐγενεστάτη Κύριε» πού τόσο ἀφάνταστα δειχνεσθε δύσκολος σὲ γοῦστο καλλιτεχνικὸ (;) κλπ. γιὰ τοὺς ἄλλους, πὼς δὲ δειχτήκατε λιγάκι καὶ τὸν «ξυγγραφικόν» καὶ «στιχογραφικόν» ἑαυτοῦ σας ; Ἄν συνέβαινε (τὸ εὐτύχημα) νὰ μὴ «ξυγγραφετέ» ἐσεῖς, παρὰ τίς φιλοδοξίας σας νὰ τίς εἶχατε περιορίσει μόνον στὸ «κριτικὸ» αἰσθητήριόν σας, θάλεγα : Ἔστω, τόσο τοῦ εἶναι «κριτικὸ» καὶ τὸσον «αἰσθητήριον» ὅσο τοῦ μπορεῖ τὸ ἀνθρώπου. Μὰ, ὅταν ὁ ἴδιος γράφετε καί.. «ἔργα» καὶ μάλιστα στιχογραφεῖτε κατὰ τὸν τρόπον πού οἱ θυρωροὶ (Γ' τάξης ξενοδοχείων) διανοοῦνται, πὼς γιὰ τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ δὲν προσέχετε ;»

Τώρα ὅτι, φυσικὰ, θὰ μπορούσε νὰ μὲ ἀποστομώσῃ, ἀπαντώντας μου ὅτι : Τὰ παραπάνω πράγματ' αὐτὰ, εἶναι κάπως ἀνάλογα, μῆτε λόγος. (Ἐπὶ τέλους δὲν κάμνει κανεὶς τὸν μέγαν κόπον μιᾶς μελέτης ὀλόκληρης γιὰ ν' ἀποδείξῃ ὅτι ἓνας ἄλλος...δὲν ἀξίζει τὸν κόπον. Δὲν θάξιζε—μῆτε τοῦτο τὸ πράγμα—τὸν κόπον). Μὰ ἄς εἶναι. Ἄς

Σκαρίμπα εἰς κριτικὴν δημοσιευθεῖσαν εἰς τὸ 5ον τευχὸς μας. Τὴν ἐν λόγω ἀπάντησιν τοῦ κ. Σκαρίμπα διεβίσαμεν καὶ εἰς τὸν κ. Λεωνίδα ν Ρήγαν ὅστις καὶ ἀνταπαντᾷ. Ἐπὶ τοῦ ἰδίου ζητήματος δὲν πρόκειται νὰ ἐπανέλθωμεν, θεωροῦντες αὐτὸ μὲ τὰς δημοσιευομένας ἀνωτέρω ἐπιστολάς λήξαν. Ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ δηλοῦμεν ὅτι οὐδεμίαν ἀπάντησιν εἰς κριτικὰς θέλομεν δημοσιεύσει τοῦ λοιποῦ.

μη νομίζει ο κριτικός μου ότι έστω και πού φάνηκα σαν να, προς αυτόν αποτεινόμενος, μη νομίζει λέω, ότι του κάμνω τέτοια τιμή. Όχι. Παρά μόνον ότι όπως μέσον της αγαπητής «Νέας Πνοής» μάς ειπεν ο ίδιος ότι «φοβάται μήπως πήρε το ύφος του παλαιού Ειρηνοδίκη» έτσι κι' εγώ, με το ίδιο δικαίωμα να λέω τότε-πότε τη γνώμη μου, είχα να πω ότι: "Όχι, δεν το πήρε. Πάρεξ το «ύφος» πήρε μάλλον το «ύφ!..» και όχι του Ειρηνοδίκη, παρά του ακολουθούντος συνήθως δικολάβου, περιοδεύοντα Ειρηνοδικεία, όπου ό, έστω και «παλαιός Ειρηνοδίκης» του, έχει, πάρει—τόρα προς χάρη του αυτός—ένα ύφος «δακρυόεν γελώντος».

Χαλκίδα 30—11—36

ΓΙΑΝΝΗΣ ΣΚΑΡΙΜΠΑΣ

ΚΑΙ ΜΙΑ ΑΝΤΑΠΑΝΤΗΣΗ ΤΟΥ κ. ΛΕΩΝΙΔΑ ΡΗΓΑ

Αγαπητέ μου Νίκο,

Θά ήμωνα εύχαριστημένος, εάν το γράμμα του κ. Σκαρίμπα περιοριζότανε μόνο στο ύβριστικό κεφάλαιο. Τότε—άδιαφορώντας προς τις υποδείξεις της γνωστής γαλλικής παροιμίας σε παρόμοιες περιπτώσεις—δέ θ' άπαντούσα καθόλου, άφου ό μοναδικός λόγος πού θα συνέτρεχε, δέν υπάρχει: 'Ο κ. Σκαρίμπας κρίνει περιττό ν' αντικρούσει κι' ένα μόνο άπ' τά επιχειρήματα της κριτικής μου, σάμπως κι' ή αξία των βιβλίων του είναι κάτι τι τόσο φανερό, όσο κι' ή αλήθεια στο μαθηματικό αξίωμα. Μέσα στην άπάντησή του όμως λέει πως κατέληξα σε συμπεράσματα, πού εγώ δέν έβγαλα και τοποθετεί σε τέτοια θέση φράσεις δικές μου, πού άποκτούνε την αντίθετη σχεδόν έννοια. Αυτό μόνο με αναγκάζει— αντίθετα προς ό,τι μου υπαγόρευε ή άξιοπρέπεια—να ξανάρθω με δυσθυμία σ' αυτό τό θέμα.

Και πρώτα πρώτα στην κριτική μου δέν «προσπαθώ ν' άποδείξω» τίποτα. Πολύ περισσότερο αν άξίζει ή δέν άξίζει ό κ. Σκαρίμπας. Η μόνη μου φροντίδα ήτανε να πήξουν μες στο μυαλό μου οι έντυπώσεις, πού μου άφισαν τά δυό βιβλία του. Αυτές ανέλυσα στο χαρτί, χωρίς να ενδιαφέρομαι αν αυτά πού γράφω είναι κολακευτικά ή δυσμενή για τόν συγγραφέα. Μου ήτανε άρκετό ότι τά πίστευα. "Αν ό κ. Σκαρίμπας, ό μόνος, ίσως, άπ' όσους διαβάζουν «Νέα Πνοή», άπ' τό περιεχόμενο των κριτικών μου φτάνει σ' αυτό τό ριψοκινδυνεμένο συμπέρασμα, άς δώσει λόγο μόνος του στον έαυτό του.

"Επειτα του καθοφαίνεται τόσο, πού θεωρώ τόν Μαριάμπα μάλλον διήγημα, ώστε να νομίζει κανείς, «πως οι λέξεις διήγημα και νουβέλλα είναι για τόν κ. Σκαρίμπα διαβαθμίσεις της άποτυχίας ένός μυθιστορήματος. Κάτι τέτοιο με κάνει να πιστέψω κι' ό περιφρονητικός τρόπος πού μιλάει για τή νουβέλλα μου. Κι' ή «Φόνισσα» του Παπαδιαμάντη δέν μπορεί κανείς να πει πως είναι μυθιστόρημα. Άριστούργημα όμως είναι.

Αφίνω πιά τή φράση μου «μπορούσε να γράψει ένα επιβλητικό ποίημα», πού δέν τήν γνώρισα ούτε εγώ. Έγώ τήν μεταχειρίζομαι μόνο για τό τραγούδι του «Κοιμωμένη» κι' εκείνος άφίνει να έννοηθεί, ότι αναφέρεται σ' όλο του τό έργο!

Νά εξακολουθήσω όμως ν' αντικρούσω ήρεμα και λογικά ό,τι μου γράψε σε στιγμές—ας πούμε έτσι—έρεθισμού, νομίζω, είναι ματαιοπονία. Νά πώ πάλι, πως τό κάνω για τους άναγνώστες της «Νέας Πνοής», θ' άδικήσω τή νοημοσύνη τους: Μπορούν να βάλουν πλάι-πλάι κριτική κι' άπάντηση και να μετρήσουν τή «μικρότητα» τή δική μου και τή μεγαλοφυχία του κ. Σκαρίμπα, πού, μη έχοντας άλλα όπλα, επιχειρεί έκ των ύστερων να μου κάνει «κριτική».

Θά του λύσω μόνο τήν πολύ όψιμη (όταν μου άφιέρωνε τό βιβλίο του, ή άπορία αυτή δέν του είχε γεννηθεί) άπορία του, αν είμαι λογοτέχνης ή όχι. Δέ με άπασχόλησε ποτέ αυτό τό ζήτημα κι' έτσι δέ είμαι σε θέση να του άπαντήσω με μιá λέξη. "Αν ό κ. Σκαρίμπας γράφει, επειδή θέλει να είναι λογοτέχνης, εγώ γράφω, επειδή βρίσκω εύχαρίστηση σ' αυτή τήν άσχολία. Γι' αυτό και δέν πολυιάζομαι αν τά βλέπω τυπωμένα ή όχι. Κι' άπόδειξη πρόχειρη, ότι τώρα μόλις δημοσιεύω παλιά μου γραψίματα—του 1934. "Αν ό κόσμος δέν θέλει να μου δώσει άκόμη τό παρατσούκλι του λογοτέχνη, έχω τόσα χρόνια μπροστά μου για να τό κερδίσω! Βέβαια τό κοινό της Χαλκίδας—καλομαθημένο από έργα μεγάλης όλκης...—ίσως, έπιμένει και μετά χρόνια στην άρνησή του. Ό κύκλος όμως των άναγνωστών της «Νέας Πνοής» (άλλο δέν έγραφα ως τά τώρα) στη Θεσσαλονίκη και στην Αθήνα βιάστηκε, αν δέν γελιέμαι, να μου τό δώσει από τώρα.

Κι' έτσι κι' άλλιώς όμως, άνθρωπος της φασαρίας δέν είμαι. Γιατί αν ήμωνα—τί πειστικώτερο παράδειγμα να φέρω—;—θα διάλεγα, για να κάμω θόρυβο γύρω άπ' τ' όνομά μου, τό Μαριάμπα και τό Ούλαλούμ; Βέβαια, δέν ήξερα, ότι άπάντηση σε άντικειμενική κριτική θα ήταν μιá τόσο βίαιη προσωπική επίθεση, γιατί τότε όταν μου άνέθετε ή «Νέα Πνοή» τή δουλιάν αυτή, δέν θα δεχόμουνα χωρίς δεύτερη κουβέντα.

"Αν τώρα, έτσι ταπεινός και χωρίς φιλοδοξίες άνθρωπος, χωρίς καν να είμαι λογοτέχνης, έχω τό δικαίωμα να καταπιάνομαι, με τόσο βαρύτατα έργα, όπως π.χ. να κριτικάρω ένα Μαριάμπα κι' ένα Ούλαλούμ, αυτό είναι υπόθεση των τρίτων, πού τήν κριτική τήν αντιμετωπίζουν με περισσότερη ψυχραιμία. Γιατί ναί μόν ό κ. Σκαρίμπας υποστηρίζει, πως περιφρονεί κι' έμένα και τήν κριτική μου (γι' αυτό και δέν μου άπαντάει), αλλά τί να πώ εγώ, όταν δέ φροντίζει να μην τόν διαψεύδει τό ύφος του;

Αθήνα, 18—12—36

Με άγάπη

ΛΕΩΝΙΔΑΣ ΡΗΓΑΣ

Η ΚΡΙΤΙΚΗ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ

ΓΛΑΥΚΟΥ ΑΛΙΘΕΡΣΗ: «Αράχνες», Αλεξάνδρεια 1936.

Μιά ωραία συλλογή διηγημάτων.

Γενικά και τά δέκα διηγήματα της συλλογής αυτής τά χαρακτηρίζει μάλλον έπιθυμία του συγγραφέως να έξωτερικεύση τις άντιλήψεις του άπάνω σε τόσα και τόσα ζητήματα, άντιλήψεις περισσότερο ύγιεις παρ' άρρωστες, ποτέ έπιπόλαιες, μά πάντα βγολμένες άπ' τόν πόνο της ζωής—

παρά να μάς διηγηθῆ ὠρισμένα περιστατικά τῆς ζωῆς, τῆς δικῆς του ἢ τῶν πλησίων του, ἢ ἄλλα πού ἀπλῶς τὰ φαντάστηκε, πού ὅμως, ὄλα, γίνηκαν πάντα ἀφορμὴ νὰ βασανίσῃ τις σκέψεις του καὶ νὰ τις ἀποκρυσταλλώσῃ σὲ στοχασμοὺς σοφοὺς, σὲ γνώμες σεβαστῆς. Καί, ἂν καὶ πολλές φορές—πιὸ συχνά στοῦ διήγημα «Τὸ ζήτημα»—οἱ σκέψεις του πέρνουν δυσανάλογη ἔκτασι στὴν ὄλη ἀρχιτεκτονικὴ τῶν διηγημάτων, ὅμως σπάνια δυσανα-σχετεῖ ὁ ἀναγνώστης κι' ἀκόμη σπανιώτερα—ἂν ὅχι ποτέ—πλήττει.

Στὸ πρῶτο διήγημα, «Τὰ Θηρία», κάνει μιὰ χαριτωμένη, μὰ πόσο πόνο γεμάτη, σύγκρισι τῶν μικρῶν παιδιῶν τοῦ σχολείου—αὐτὰ εἶναι τὰ Θηρία—μὲ τὰ λιοντάρια τῶν ἵπποδρομιῶν. Πόσο τὰ πονεῖ τὰ καυμένα τὰ παιδάκια, τὰ Θηρία! «Μουτράκια ἀνήσυχα κ' ἐρευνητικά, σιωπηλά καὶ φοβισμένα». Πρὸ πάντων στοὺς διαγωνισμοὺς. «Ἐκεῖ—ὅταν ὁ ἐξεταστῆς χαριτολογῇ: «Ἐκ τῶν τριῶν τὰ δύο»—τὰ Θηρία! συλλογίζονται, γράφουν, ἀφαιροῦνται. Πρόσωπα χαριτωμένα μὲ τὴν προσπάθεια τῆς σκέψης, πρόσωπ' ἀνήσυχα, πρόσωπα μελαγχολικά, πρόσωπ' ἀπελπισμένα».

Στὸ δεύτερο, στὸν «Τσικίνη», ἴσως τὸ καλύτερο τῆς συλλογῆς, μάς παρουσιάζει μὲ τὸ πιὸ ψυχολογιμένο τρόπο, τὸν δῆμιο τῆς Λεμεσοῦ, τὸν ἥρωα τοῦ διηγήματος, πού κατὰ βάθος εἶναι μι' ἀπλοϊκὴ κι' ἀγαθὴ ψυχὴ. Τί συγκινητικὸ τὸ εἰσαγωγικὸ ἐπισόδιον μὲ τὸν σκορπιό! Πόσο σπαρακτικὸ τὸ ἄλλο μὲ τὰ γρόσια ποῦρριχνε στὰ παιδιὰ καὶ τις πετριές πού τοῦρριχναν αὐτὰ κατόπι! Κι' ἐκεῖνο μὲ τὸ σπουριτάκι, ποῦταν αἰτία νὰ χάσῃ τὸ μοναδικὸ φίλο του, πού στοῦ τέλος, ὅταν καταδικάστηκε κι' αὐτός, γιὰ νὰ μὴ τὸν ἀπαγονήσῃ, αὐτοκτόνησε! Καὶ τότε «ἀπὸ πάνω του τὰ δένδρα μοιρολογούσανε γιὰ ὄλα τὰ μαῦρα δεινὰ τῆς φτωχῆς ἀνθρωπότητος. Καὶ τότε στοῦ βαθὺ σκοτάδι, μακρυὰ στὸν ὀρίζοντα, ἔλαμψε μιὰ ἀστραπὴ σὰν ὁ Θεός, πού κοιμόταν στοὺς οὐρανοὺς, νῆνοιξε τὰ νυσταγμένα του μάτια καὶ ρίχνοντας μιὰ γρήγορη ματιά, κάτι εἶδε καὶ τᾶκλεισε πάλι».

Τοῦ τρίτου, —«Τὸ ζήτημα»—τοῦ πιὸ ἐκτεταμένου κι' ἴσως τοῦ στοχαστικώ-τερου τῆς συλλογῆς, θὰ παραθέσω δυὸ μεγάλες περικοπές, γιὰτι νομίζω, πὼς θὰ φανῆ γενικώτερα ἢ ἀξία τοῦ βιβλίου τοῦ κ. Ἀλιθέρη, ὅταν ἀφίσω τὸν ἀναγνώστη νὰ κρίνῃ μόνος του τις σοφῆς ἰδέες του, νὰ δῇ τὴ διαύγεια τῆς σκέψεώς του, νὰ νοιώσῃ τὴ δύναμι τῆς περιγραφῆς, νὰ χαρῆ τὴν εὐγένεια τοῦ ὕφους, τὴ λεπτότητα τῆς ἐκφράσεως, νὰ λυπηθῇ γιὰ τὴν τραγικὴ μοῖρα μας, πού κι' αὐτὴ μάς παρουσιάζεται μὲ τοὺς ποιητικώτερους τρόπους.

«Ξεκίνησα χάσκοντας στοὺς δρόμους, καὶ γρήγορα βρέθηκα ἔξω ἀπ' τὴν πόλη. Τελειώνοντας τὸ μαιανδρικὸ σοκκάκι, ἔπιασα τὴν κατηφοριὰ ἐνὸς ξεροπόταμου κ' ἔφτασα στὴν ὄχτῃ. Μέρα καθάρια, οὐρανὸς γαλάζιος. Θάλασσα κομισμένη στοὺς χρυσοὺς πειρασμοὺς τοῦ ξανθοῦ πρωῖνου ἡλίου. Σκύβοντας ἔβλεπα τὴ σκιά μου στὰ ρηχὰ νερά. Πουλάκια σταχτιὰ μὲ κόκκινες μυτίτσες, ἄθῳα καὶ ξέθαρρα πετούσανε, στὰ θάμνα καὶ κάθονταν σχεδὸν μὲς στὰ πόδια μου, ἀπολαβαίνοντας τὴν καλωσύνη, στοῦ ἀνοιξιὰ-τικο κείνο πρωῖ. Ὅσο γιὰ μένα, ἡ συλλογὴ σκότωνε μέσα μου τὴ χαρὰ καὶ δὲν ἔνοιωθα τὸ θάμα τῆς ζωῆς...Κ' ἔτσι ἀσυναίσθητα πιάνω μιὰ πέτρα καὶ τὴνε ρίχνω μακρυὰ στὴ θάλασσα. Κι ἄλλη μιὰ, κι ἄλλη μιὰ

—σὰ νὰ σκορπίζω ἢ νὰ πετῶ τις σκέψεις μου μ' αὐτὴ τὴ λυτρωτικὴ κί-νηση. Ἀκόμα μιὰ πέτρα—μὰ νὰ...ἕνα πουλάκι τόσο κοντὰ μου. Ἄραγε τὸ πετυχαίνω; Σημοδεύω. Ἀστοχῶ. Μ' αὐτὸ ξυπνᾷ μέσα μου τὸν ἐγωῖσμό καὶ θέλω νὰ δοκιμάσω καλὰ τὴ σκοπευτικὴ μου ἱκανότητα. Ὅλο ἀστοχῶ. Συστηματικὰ πιά ἀρχίζω νὰ κυνηγῶ τὰ πουλάκια. Περπατῶ κλεφτάτα σὰ δολοφόνος. Ξαφνικὰ εἶδα! Σκύβοντας γιὰ νὰ πάρω χαλίκι διάκρινα στοῦ νεροῦ ψαράκια, πού ἀνεβασμένα στὴν ἐπιφάνεια, σχεδὸν ξέραχα, ἰσορροποῦ, σὰν ἐκεῖ, λικνισμένα στ' ἀδιόρατα κύματα, κι ἀπολαβαίναν ἔτσι τὸν ἥλιο καὶ τὴ χαρὰ.

»Τραβιέμαι σιγὰ καὶ ζητῶ μεγαλιέτερη πέτρα. Σιμώνω νυχοπατώντας. Ζυγίζω καλὰ καὶ τὴνε ρίχνω μὲ δύναμη. Ἀφοῦ πάλι γαλήνεψαν τὰ νερά, βλέπω στὴν ἐπιφάνεια μιὰ ἀσημένια κοιλιὰ. Κόβω ἕνα καλάμι καὶ σέρνω κοντὰ μου, καὶ πιάνω στὰ χέρια*μου τὸ ψαράκι. Τὰ μάτια του ἄρχισαν νὰ θολώνουν, κι ἀνάμεσα σῶμα κεφάλι διάκρινα μόλις ἕνα στίγμα κόκκινο. Ἄνοιγε τὸ στοματάκι του καὶ κινούσε, μὲ τὸ νευρικὸ καὶ χαρακτηριστικὸ σπαρτάρισμα τοῦ θανάτου, ἕνα πετερούγι του.

»Πόσο λυπαῦμαι!.....

Κι' ἄλλοδ :

«Κοίταξα ψηλὰ στὴ βορεινὴ γωνιὰ τοῦ ταβανιοῦ, κ' εἶδα. Μιὰ πετα-λουῖδα σπαρταροῦσε στοῦ δίχτυ μιὰς ἀράχνης, κι ἄφηγε τὸ ἐξαντλημένο τῆς καὶ μονότονο φτεροκόπημα. Πάτησα σ' ἕνα τραπέζι καὶ διάκρινα μερι-κὲς λεπτομέρειες : Ἡ ἀράχνη τὴν εἶχε τυλίξει μὲ χιλιάδες γύρους. Μοῦ-κανε ἐντύπωση ἢ πεταλούδα σὰν ἕνα μικρὸ παιδί φασκιωμένο πού σπα-ράζει στοῦ κλάμα. Ἡ ἀράχνη παραμόνευε στὴ σκοταδερὴ τῆς γωνιά, τὸν ἀργὸ καὶ μοιραῖο τῆς θάνατο. Ξετυλίγω τὴ σκέψη μου καὶ βλέπω τὴν πε-ταλουδίτσα, νεκρὴ, μὲς στὰ βελούδα τῶν φτερῶν τῆς, σαβανωμένη, σὰ μιὰ ἀρχαία βασιλικὴ μούμια τῆς Αἰγύπτου...

»Φριχτὲς καὶ συχαμερὲς Ἀράχνες! Πλέκετε στὶς ζοφερὲς σας γωνιές, καὶ ὑφαίνετε νυχοτῆμερα τὰ δίχτυα σας, πού μέσα τους εἶδα ἐγὼ νὰ σπαρ-ταρᾷ μιὰ ψυχὴ, πού γεννήθηκε νὰ πετᾷ μὲς στοῦ φῶς καὶ μὲς στὰ λου-λούδια. Φριχτὲς καὶ συχαμερὲς μικρο-ἔγνοιες, τοῦ πεζοῦ καθημερινοῦ μας βίου, ὑφαίνετε σὰν τις ἀράχνες κ' ἐσεῖς τὰ δίχτυα σας καὶ σκλαβώνετε τὴν ψυχὴ σας, πού θᾶπρεπε μὲ τὴν ἔντασή τῆς νὰ ζητᾷ μονάχα τὸ νόημα τοῦ μεγάλου σκοποῦ τῆς Ζωῆς».

Τὰ «Καλλονή», «Στιγμὲς Εὐτυχίας», «Δαιμονικά», «Ἀδελφοῦλες», «Δυ-στιχία», εἶναι μᾶλλον λυρικά σκίτσα, πού δείχνουν τὴν ἱκανότητα τοῦ συγ-γραφέως νὰ χειρίζεται πάντα μ' ἐπιτυχία καὶ μὲ τοὺς διαφορώτερους τρό-πους τὰ πιὸ ποικίλα θέματα.

Τὸ «Δις κυκλοφορία», εἶναι τὸ δράμα ἐνὸς ἀποτυχημένου ποιητοῦ, ὅ-πως μάς ἐμφανίζεται στὶς τελευταῖες του στιγμὲς, ὅταν πιά τὸ πρόσωπό του εἶναι ρυτιδωμένο, τὰ μάτια του βαθεῖα βασιλεμένα, τὰ χέρια του κοκ-καλιάρικα.

Τὸ «Λευτεριά» δὲν εἶναι τόσο ὕμνος γιὰ τοὺς ἐλεύθερους, ὅσο θρήνος γιὰ τοὺς σκλαβωμένους, θρήνος ὅμως καὶ γιὰ κείνους τοὺς ἐλεύθερους πού νοιώθουν ἴσως περισσότερο ἀπ' τοὺς σκλαβωμένους τὴν σημασία τῆς

λευτεριάς.

Ἡ γλῶσσα τοῦ Ἀλιθέρησ στρωτῆ καὶ δουλεμένη, ἀπλῆ κι' εὐχάριστη, ἐπιμελημένη τόσο πολὺ, ποὺ δὲν γίνεται ἀντιληπτό τὸ δούλεμά της—ἐξεζητημένας φράσεις βέβαια λείπουν.

Οἱ «Ἀράχνες» εἶναι ἓνα ὠραῖο βιβλίον ἑνὸς σοφοῦ στοχαστοῦ.

κ. π.

Π. ΣΠΑΝΔΩΝΙΔΗ : «Εἰσαγωγή στὴν ἀρχαία Ἑλληνικὴ τραγωδία», Θεσσαλονίκη 1935.

ΣΤ. ΞΕΦΛΟΥΔΑ : «Στὸ φῶς τοῦ Λευκοῦ Ἀγγέλου», (Ἔκδοση «Κασταλιάς»), Ἀθήνα 1936.

Ὁμολογῶ πὺς μοῦ εἶναι ἐξαιρετικὰ δύσκολο, νὰ γράψω γιὰ τὰ δυὸ αὐτὰ βιβλία, ποὺ ἐκτὸς τοῦ ὅτι ξεπερνοῦν, ἰδιαίτερα τὸ πρῶτο, τίς κριτικὰς μου ἱκανότητες, εἶναι μαζὺ κι' ἔργα προσώπων, λίγο—πολὺ φιλικῶν μου, πρᾶγμα ποὺ δυσχεραίνει περισσότερο τὴ θέση μου. Κάποιες φορές, τὸ νὰ γνωρίζουμε προσωπικὰ τὸν συγγραφέα ἑνὸς βιβλίου, ἐπιδρᾷ καλὰ ἢ ἀρνητικὰ στὶς κρίσεις μας γι' αὐτό. Ὅσοδήποτε ἀμερόληπτα κι' ἂν βλέπουμε, ὅσο κι' ἂν θέλουμε νὰ εἶμαστε αὐστηροὶ κι' ἀδιάφοροι κριτές, ποιὸς λίγο, ποιὸς πολὺ, δὲν μποροῦμε παρὰ ὅλοι νὰ...συγκινιόμαστε ἀπὸ ὑπογραφὰς ἀγαπητῶν μας προσώπων.

Θυμᾶμαι ποὺ περαστικὸς κάποτε ἀπὸ τὴ Θεσσαλονίκη, ὅταν πρωτογνώρισα τὸν κ. Π. Σπανδωνίδη, τὸν λεπταίσθητον αὐτὸ διανοητῆ, ἔνοιωσα μιὰ τέτοια συμπάθεια γιὰ τὸν ἄνθρωπον, τόσο σεβασμὸ, στὸν αὐστηρὸ καὶ βαρὺ κριτικὸ, ποὺ λυπήθηκα, γιὰτὶ νὰ τὸ κρύψω, κατὰκαρδὰ ποὺ δὲν ὑπῆρχε ὁμοίος του στὸν δικό μου τόπον. Ἀναλογιζόμενον τὰ εὐεργετήματα ποὺ θὰ εἶχαμε ἐμεῖς οἱ ἄλλοι, νέοι καὶ παλαιοί, βρισκόμενοι πάντα κάτω ἀπὸ τίς φωτεινὰς παρατηρήσεις του. Ἀργότερα μοῦ δόθηκε ἡ εὐκαιρία νὰ διαπιστώσω πὺς ὁ κ. Σπανδωνίδης δὲν ἦταν μονάχα ὁ αὐστηρὸς κριτικὸς τῆς Σαλονίκης. Εἶναι ζήτημα ἂν σ' ὅλη τὴν Ἑλλάδα βρισκονται ἄλλοι δυὸ μὲ τὰ δικά του ψυχικὰ καὶ πνευματικὰ ἐφόδια καὶ τὸ λεπτὸ κριτικὸ μυαλό του. Σήμερα τ' ὄνομα τοῦ κ. Σπανδωνίδη εἶναι πανελληνίως γνωστὸ καὶ κάθε συγγραφέας θεωρεῖ ἀπαραίτητον νᾶχει γιὰ τὸ ἔργο του τὴ σοφὴ κρίση τοῦ κριτικοῦ τῆς Θεσσαλονίκης. Θὰ φθάσω μάλιστα κι' ὡς τὸ σημεῖο νὰ πῶ ὅτι οἱ ἀξιόλογες «Μακεδονικὲς Ἡμέρες» τὰ τρία τέταρτα τῆς ἐπιτυχίας κι' ἐπιβολῆς τους, τὰ ὠφελοῦν σ' αὐτόν. Στ' ὄνομά του. Στ' ὅτι αὐτὸς κρατᾷ τὴ κριτικὴ στήλη τοῦ περιοδικοῦ.

Ὡστόσο, ὁ κ. Σπανδωνίδης, δὲν εἶναι μονάχα κριτικὸς. Δίπλα στὴν αὐστηρὴ καὶ «τετραγωνικὴ» κριτικὴ, ἔχει νὰ μᾶς δείξει καὶ τὴ δημιουργία. Τὸ δράμα του «Βυθὸς κι' Ἐπιφάνεια» (Ἀθήνα, 1932) ὅπου διαγράφεται ἡ πάλη τοῦ ὀργανικοῦ αἰσθήματος τῆς ἀνδρικής μειονεκτικότητος, ἐρεθισμένου ὁμως ἀπὸ ἀντιδράσεις ἐξωτερικὰ καὶ τὰ «Ἀβέβαια Πράγματα» (διηγήματα, Θεσσαλονίκη, 1933) ὅπου πάλε μᾶς δίνεται σὲ ζωηρὰς γραμμὰς ἢ ἐξωτερικὴ πάλη κι' ὁ ἐσωτερικὸς ὀγῶνας τῆς ἀβεβαιότητος καὶ τῆς μειονεκτικότητος, ποὺ ἔχουν ἐξασφαλίσαι μὴν ἀξιοπρόσεχτη θέση στὸν κόσμον τῶν γραμμάτων.

Ἐνα ἄλλο βιβλιαράκι, ἡ πρώτη του φιλολογικὴ ἐργασία εἶναι : «Ἡ διδασκαλία τῶν Νέων Ἑλληνικῶν» (Θεσσαλονίκη, 1931) στὸ ὁποῖο μὲ στέρεη ἐπιστημονικὴ κατάρτιση, βαθεῖα γνώση τοῦ θέματος, σωστὴ παρατήρηση κι' ὀρθὴ κρίση, τονίζει τὴ μεγάλη σημασία τῆς διδασκαλίας τῶν νέων Ἑλληνικῶν. Ὅμως τὸ ἔργο ποὺ στερέωσε τὴ φήμη του, ποὺ ἔκαμε τὴ γνώμη του σεβαστὴ κι' ὑπολογίσημη εἶναι ἡ κριτικὴ μελέτη του : «Ἡ πεζογραφία τῶν νέων 1929—1933» (Θεσσαλονίκη, 1934). Στὸν τόμον αὐτό, ὁ κ. Σπανδωνίδης παρακολουθεῖ μὲ καθαρὴ ματιὰ καὶ φῖνα σκέψη, τὴν τελευταία πεζογραφικὴ παραγωγή τοῦ τόπου μας. Ἀναλύει τὰ διάφορα ἔργα, τὰ τοποθετεῖ, τὰ κρίνει μὲ ἐνθουσιασμὸ ἐκεῖ ποὺ πρέπει καὶ μ' αὐστηρότητα ὅπου δὲ χωράει ἐγκώμια: Πάντα ὁμως μὲ ἀπειρὴ καλωσύνη κι' ἀγάπη. Ὅτι κι' ἂν κρίνει καλὸ ἢ κακὸ, τὸ κοιτάζει μὲ στοργή, μ' ἀγάπη, μ' ἀφοσίωση. Καὶ καταλαβαίνει καθεὶς πόσο ἀπαραίτητα εἶναι τὰ στοιχεῖα αὐτὰ γιὰ ἓνα κριτικὸ. Νὰ κρίνει καὶ τὸ καλὸ καὶ τὸ κακὸ τὸ ἔργο, μὲ τὴν ἰδίαν ἀγάπη καὶ στοργή. «Μὲ ἀγάπη καὶ τὴν ἐπιτυχία, καὶ τὴν ἀποτυχία», ὅπως λέγει κι' ὁ ἴδιος.

Φέτος, ὁ κ. Σπανδωνίδης μᾶς δίδει ἓνα καινούργιον, βαθυστόχαστον ἔργο. Τὴν «Εἰσαγωγή» στὴν Ἀρχαία Ἑλληνικὴ τραγωδία. Δὲν εἶναι, ὅπως θὰ μπορούσε νὰ φανταστεῖ κανεὶς ἓνα ἀπλό, ξηρὸ ἐγχειρίδιον. Εἶναι ἓνα βιβλίον γραμμένο μ' ἀγάπη ἀπὸ ἓναν λογοτέχνην καὶ κριτικὸν, ποὺ σκοπὸς του ἦταν νὰ δημιουργήσῃ ἓνα ἔργο, ὅσο μπορούσε πιὸτελειότερον. Εἶναι φανερὸ πὺς γιὰ τὸ βιβλίον του αὐτό, ὁ κ. Σπανδωνίδης ἐργάστηκε πολὺ, Κουράσθηκε. Μόχθησε. Περιπλανήθηκε ἀνάμεσα σὲ πολλὰ βιβλία. Ἀνάλυσε τραγωδίας. Μπῆκε στὸ πνεῦμα καθεμιᾶς, τίς ἔνοιωσε. Στὶς σελίδες τῆς «Εἰσαγωγῆς» του, ἀναλύει τὰ δράματα τῶν τριῶν μεγάλων τραγικῶν, τοῦ Αἰσχύλου, τοῦ Σοφοκλῆ καὶ τοῦ Εὐριπίδη. Μπαίνει στὴν οὐσία τους. Δίνει τοὺς πρεπούμενους χαρακτηρισμοὺς, τὰ τοποθετεῖ. Εἶναι μιὰ ἐργασία καθαρὰ αἰσθητικὴ. Ἐξετάζει ἀκόμα τίς πηγὰς καὶ τὴ διαμόρφωση τῆς τραγωδίας. Τί εἶναι τραγωδία καὶ ποιά ἡ ἔννοια τοῦ τραγικοῦ. Μᾶς μιλεῖ στὴν ἀρχὴ τοῦ βιβλίου του γιὰ τίς πηγὰς καὶ τὰ περιστατικὰ ποὺ ἔγιναν ἀφορμὴ νὰ δημιουργηθῇ τὸ ἀρχαῖον δράμα. Χύνει ἄπλετο φῶς στὸ πρόσωπον τοῦ Διόνυσου κι' ἐξετάζει ὅσο προχωρεῖ, τὸν διθύραμβον, τὸ ἐνθουσιαστικὸν, τὸ τρελλὸν αὐτὸ τραγοῦδι ποὺ κυριαρχοῦσε στὶς Διονυσιακὰς εορτὰς.

Γενικὰ, τὸ βιβλίον τοῦ κ. Σπανδωνίδη εἶναι ἓνα ἀπὸ τὰ χρησιμώτερα βιβλία τῶν τελευταίων χρόνων, κι' ἀδίσταχτα μπορῶ νὰ πῶ πὺς στέκει ψηλότερα ἀπὸ τίς «Εἰσαγωγὰς» τόσο τοῦ κ. Χ. Θεοδωρίδη ὅσο καὶ τοῦ κ. Θ. Βορέα. Καὶ βρίσκω νᾶχει ἀπόλυτα δίκαιον ὁ κ. Καμπάνης, φωνάζοντας ἀπὸ τίς στήλες τοῦ ἑβδομαδιαίου «Νέου Κόσμου» πὺς γιὰ νὰ μορφωθῶμε ἄρτια, γιὰ ν' ἀποχτήσουμε αὐτὸ ποὺ λέγεται μόρφωση, μᾶς χρειάζονται παρόμοια βιβλία. Ἔργα σὰν τὴν «Εἰσαγωγή» τοῦ κ. Σπανδωνίδη, γράφονται σπάνια στὴν Ἑλλάδα. Στὸν τόπον αὐτὸ ποὺ ὡς προχθὲς ἀρέσαμε νὰ καταπιανόμεσθε μ' ἔργα πρόχειρα κι'...ἐπιδερμικά. Ὁ κ. Σπανδωνίδης ποὺ ξαίρει τί χρειάζεται ἡ νεοελληνικὴ λογοτεχνία, ποὺ εἶναι καλλίτερα ἀπὸ κάθε ἄλλον σὲ θέση νὰ κρίνει τί ἔργα λείπουν ἀπὸ τὴ βιβλιοθήκη

τοῦ νεοέλληνα διανοούμενου, εἶμαι βέβαιος πὼς θὰ καταπιασθεῖ καὶ μ' ἄλλες ἐργασίες κριτικές στίς ὁποῖες τόσο τέλεια, τόσο ἀριστουργηματικά πέρνει μέρος καὶ ἡ δημιουργικὴ ἱκανότης τοῦ κορυφαίου τῆς νεοελληνικῆς κριτικῆς.

Εἶναι γνωστὸ πὼς ὁ κ. Στ. Ξεφλούδας μὲ «Τὰ τετράδια τοῦ Παύλου Φωτεινοῦ» καὶ τὰ μεταγενέστερα ἔργα του εἰσήγαγε ἕνα νέο εἶδος πρόζας στὴ λογοτεχνία μας. Τὸν ἔσωτερικὸ μονόλογο. Καὶ ὁ μονόλογος αὐτός, γράφεται σ' ἕνα ὕφος ποιητικώτατο. Δίκαια χαρακτηρίσαν τὸν κ. Ξεφλούδα γιὰ ποιητὴ. Ποιητὴς εἶναι πέρα γιὰ πέρα καὶ στὸ καινούργιο του βιβλίον: «Στὸ φῶς τοῦ Λευκοῦ Ἀγγέλου». Ποιητὴς ἀπὸ τὸν τίτλο ὡς τὴν τελευταία γραμμὴ τοῦ κομψοῦ τόμου του. Ὁ συγγραφέας μας ταξιδεύει γιὰ νὰ συναντήσῃ μιὰ γυναῖκα. Καὶ εἶναι «σὰν νὰ ταξιδεύει μέσα σ' αὐτὸ πού πάει νὰ συναντήσῃ». Καὶ τὴ βρίσκει. Καὶ ταξιδεύουν μαζὺ μὲ τὴν ἀγαπημένη γυναῖκα. Καὶ ὕστερα χωρίζει. Μὰ ὡστόσο δὲν εἶναι τὸ βιβλίον τοῦ κ. Ξεφλούδα, μιὰ ἐρωτικὴ ἀφήγησις. Δὲν ὑπάρχουν φανερώματα ἐξωτερικά. Δὲν ὑπάρχει πλοκὴ, οὔτε ἐπεισόδια ὑπάρχουν. Εἶναι τὸ ἐσωτερικὸ δράμα δυὸ ἀνθρώπων πού εἶναι ἐνωμένοι γιὰ λίγο καιρὸ μὲ τὸν πιὸ βαθύ ἐρωτικὸ δεσμό. Καὶ τὸ γεγονός αὐτό, δίδει τὴν εὐκαιρίαν στὸν συγγραφέα νὰ φανερώσῃ τοὺς στοχασμοὺς του γιὰ ὅλον τὸν ἔρωτα. Γιὰ ὅτι γεννᾷ μέσα μας. Γιὰ τὰ συναισθήματα πού μᾶς ἐμπνέει, γιὰ κάθε ἄλλο αἶσθημα πού ὀπωδῆποτε ἔχει μέσα μας κάποια σχέση μὲ τὸν ἔρωτα. Τὸν ἀπασχολεῖ ἡ ἰδέα τοῦ θανάτου καὶ τοῦ Θεοῦ τόσο ὅσο καὶ ὁ πόνος ὁ ἀνθρώπινος ἢ τὸ ἐγώ, ἢ ἡ μοναξιά, γενικὰ ὅλη ἡ ζωὴ.

Ἔχω τὴ γνώμη πὼς γιὰ νὰ καταλάβῃ κανεὶς καλλίτερα τὸ βιβλίον τοῦ κ. Ξεφλούδα, πρέπει νὰ γνωρίζῃ τὸν ἴδιο. Πρέπει νὰ χεῖ νοιώσῃ τὸ πάθος τῆς φυγῆς πού τὸν κατατρώγει, πρέπει νὰ χεῖ αἰσθανθεῖ τὴ νοσταλγία τῆς «ἀντιπέρας ὄχθης» πού τὸν βασανίζει. Πρέπει νὰ ξαίρει νὰ ξεχωρίζει ἀνάμεσα στίς γραμμὲς τοῦ πρώτου βιβλίου του, δυὸ καστανὰ ὄνειροπόλα μάτια, χαμένα μέσα στὸ ὄνειρο, μέσα στὸν φανταστικὸ κόσμον πού εἶναι ἄλλωστε καὶ τὸσον ὠραῖος, τὸσον ποιητικὸς. Πρέπει νὰ τὸν γνωρίζῃ κανεὶς τὸν Ξεφλούδα γιὰ νὰ μὴ παρεξηγήσῃ τὴν ὑπέροχον αὐτὴ φράση του: «...Ἡ τρέλλα ἢ ἡ αὐτοκτονία, τὸ τελευταῖόν μας καταφύγιον».

Ὅπως καὶ νᾶναι, τὸ νέο βιβλίον τοῦ κ. Στ. Ξεφλούδα εἶναι πιὸ πλούσιο, πιὸ μεστό, πιὸ γιομάτο πείρα ψυχικὴ καὶ πνευματικὴ, ἀπὸ τὰ προηγούμενά του. Καὶ διαβάζοντάς το κανεὶς, ἐπαναλαμβάνει χωρὶς δισταγμὸ τὰ λόγια κάποιου κριτικοῦ: Ὁ κ. Ξεφλούδας εἶναι ποιητὴς, ὠραῖος, χλωμός, νοσταλγικὸς, πεισιθάνατος σχεδόν... Χωρὶς αὐτὸ φυσικὰ νὰ ἐμποδίζει τὸ «Στὸ φῶς τοῦ Λευκοῦ Ἀγγέλου» νᾶναι ἕνα ἀπὸ τὰ ὠραιότερα, τὰ πιὸ καλογραμμένα βιβλία τοῦ τελευταίου μήνα.

ΑΒΡ. Ν. ΠΑΠΑΖΟΓΛΟΥ

Γ. ΒΑΛΕΤΑ: «Φιλολογικὰ στὸν Κρυστάλλη», Μυτιλήνη 1936.

Ὁ Γ. Βαλέτας εἶναι ἕνας ἀκούραστος καὶ εὐσυνείδητος μελετητὴς τῶν Νεοελληνικῶν γραμμάτων. Ἀπὸ τὴ μικρὴ πόλιν πού μένει, τὸ Πλωμάρι, στέλλει στὰ διάφορα λογοτεχνικὰ περιοδικὰ τοῦ τόπου μας τίς μελέτες του

καὶ τὰ ἄρθρα του γύρω στὰ πρόσωπα καὶ τὸ ἔργο τῶν Νεοελλήνων λογοτεχνῶν, προσθέτοντας πάντα κάτι καινούργιον.

Ἔτσι καὶ μὲ τὴ νέα του ἐργασία, τὰ «Φιλολογικὰ στὸν Κρυστάλλη», μᾶς παρουσιάζει τὸν γλυκὸ Ἑπειώτη ποιητὴ τοῦ χωριοῦ καὶ τῆς στάνης, ἂν ὄχι ἀπὸ μιὰ ἐντελῶς ἄγνωστη πλευρὰ του, μιὰ πλευρὰ πάντως πού δὲν τὴν εἶχαν προσέξει, ὡς τώρα οἱ μελετητὲς του, τὴν πλευρὰ τοῦ ἱστορικοῦ καὶ ἐπιστημονικοῦ ἐρευνητοῦ τῆς Ἑπειωτικῆς ζωῆς.

Τὸ πρῶτον τμῆμα τῆς ὀλιγοσέλιδης αὐτῆς μελέτης εἶναι ἀφιερωμένο στὴν ἐπίδραση πού εἶχε στὸν ποιητὴ, στὰ πρῶτά του βήματα, ὁ Ἄρ. Βαλαωρίτης, καὶ τὴ στροφὴ του καὶ ἀπὸ τὴν ἐπικὴ ποίησιν πρὸς τὴν ποιμενικὴν, δημοτικὴν. Τὸ δεύτερον τμῆμα, πού εἶναι καὶ τὸ πιὸ ἐνδιαφέρον, εἶναι τὸ ἀφιερωμένο στὸν ἱστορικὸ Κρυστάλλη, στὸ ὁποῖον, μᾶς παραθέτει κ' ἕνα κατάλογο 70 ἄρθρων, πού ὀνομάζει Ἑπειωτικὰ μελετήματα καὶ πού «δείχνουν τὸν Κρυστάλλη ἕνα δινατὸ Ἑπειρολόγον, κάτοχον τέλει τῆς ἱστορίας, τῆς ἀρχαιολογίας, τῆς γραμματολογίας, τῆς γλώσσας καὶ πάν' ἀπ' ὅλα τῆς Ἑπειωτικῆς λαογραφίας, μανιακὸ συλλέκτη καὶ μελετητὴ τῆς ἱστορικῆς καὶ σύγχρονης λαϊκῆς ζωῆς τῆς πατρίδας του». Ἀκολουθοῦν ἄλλα τρία τμήματα, οἱ βιογραφικοὶ ἔρανοι, τὰ κριτικὰ καὶ τὰ βιβλιογραφικὰ. Στὸ τελευταῖον αὐτὸ μᾶς δίδει τὸν κατάλογο 26 μελετῶν γύρω ἀπὸ τὸ πρόσωπον τοῦ ποιητῆ.

Ὁ κ. Γ. Βαλέτας μὲ τὴν εὐσυνείδησιν πού τὸν διακρίνει μᾶς ἔδωσε ἕνα ἐνδιαφέρον καὶ σημαντικό μελετήμα γιὰ τὸν ποιητὴ μας.

ν. π. π

ΜΑΝΩΛΗ ΔΕΡΜΙΤΖΑΚΗ: «Σαρκασμοί», Ἡράκλειον 1936.

Οἱ «Σαρκασμοί» τοῦ κ. Δερμιτζάκη εἶναι ἕνα μικρὸ τεῦχος μὲ λίγα ποιήματα καὶ πολλὴ ποίηση. Μιὰ ποίηση πρωτόγονη, νατουραλιστικὴ, περιγραφικὴ. Τὰ περισσότερα ποιήματα τῆς συλλογῆς θὰ μπορούσαν νὰ δώσουν θέμα γιὰ τὴ συγγραφὴ διηγημάτων. Ὁ κ. Δερμιτζάκης ἀφηγεῖται διάφορες ἱστορίες καὶ προσέχει νὰ μὴ παραλείψῃ οὔτε καὶ τίς πιὸ ἀσήμαντες λεπτομέρειες. Κάποιος φόρτος ὀνομάτων, προσώπων καὶ τοποθεσιῶν, στοὺς στίχους του ἐνοχλεῖ συχνά: «Ποῦ ἦπιες νερό πού τ' Ἀσλανιοῦ τὴ μαγεμένη βρύση, τοῦ Καταχάνη τὸ ξερό πού πέρασες πηγάδι», «Γιὰ τοῦ Κομπη τὸ μαγαζὶ κ.λ.π.», «Μάρτυρα ἔχω τὸ Γιάννακα καὶ τὸν Κοουτσαριστεῖδη» κ.λ.π.

Ἡ φαντασία στὴ ποίηση τοῦ κ. Δερμιτζάκη ἔχει περιοριστεῖ στὸ μικρότερον ρόλον. Εἶναι προσκολλημένος στὴν ἀδυσώπητη πραγματικότητα καὶ ἔχει τὴν ἱκανότητα ν' ἀντικρύζει τὴ ζωὴ ἀπὸ τὴν πιὸ ἀληθινὴ καὶ οὐσιαστικὴ τῆς πλευρὰ. Σαρκάζει μὲ δριμύτητα τὰ «κακῶς κείμενα» καὶ παρουσιάζει εἰκόνες ἀπὸ τὴν καθημερινὴν κακομοιριά καὶ ἀσημαντότητα, μὲ μιὰ σατυρικὴ διάθεση τῆς καλύτερης ποιότητος:

Ξενόπλεν ἢ μάννα πού καὶ πού
ὁ κύρης πάντα στὴν ταβέρνα,
ποιήτρια ἢ ἀδερφή μας ἢ ραφτοῦ
μελάγχολα τραγούδια μᾶς ἐξέρνα.

Κι' ὁ Φιῶρος ὁ μέγας μου ἀδερφός,
ὄλο νὰ γίνεται του ντόρος,
στὴ γειτονιά νὰ βγαίνει κουρντιστός,
ψωροδανδῆς, λιμοκοντόρος.

Σ' ἄλλα ποιήματα, ὅπως στὴν «Τιμὴ» καὶ στὸν «Προεστὸ» ποῦ εἶναι καὶ τὰ καλύτερα τῆς συλλογῆς, ὁ κ. Δερμιτζάκης ἔδωσε ὄλο τὸ μέτρο τῆς γνήσιας ποιητικῆς του φλέβας. Ὁ στίχος του συχνότατα ἐλευθεριάζει καὶ γενικά ἢ στιχουργικὴ του ἱκανότης εἶναι κατώτερη ἀπὸ τὴν ἔμπνευση. Τὸ μειονέκτημα ὅμως αὐτό, δὲν ἐλαττώνει τὴν ἀναμφισβήτητη ἀξία τῶν τραγουδιῶν του.

ΜΗΝΑΣ ΔΗΜΑΚΗΣ

ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΤΩΜΑΔΑΚΗ: «Ἄγνωστοι στίχοι τοῦ Σολωμοῦ καὶ τὰ ἐξ αὐτῶν γεννώμενα φιλολογικὰ προβλήματα», Ἀθήναι 1936.

Ὁ κ. Τωμαδάκης, καταπιασμένος τώρα τελευταῖα μὲ τὴν πελωρία ἐργασία τῆς κριτικῆς ἐκδόσεως τῶν Ἀπάντων τοῦ Δ. Σολωμοῦ, τὴν ὁποίαν τοῦ ἀνέθεσε μὲ τόσην ἐμπιστοσύνη ἡ Ἀκαδημία, δὲν παύει νὰ ἐκδίδῃ διάφορες μελέτες ἢ γύρω ἀπὸ τὸ Σολωμικὸ ἔργο ἢ κι' ἄσχετα μ' αὐτό. Τελευταῖα δημοσίευσε σὲ ἰδιαιτέρο τεῦχος τῆ μελέτη του «Ἄγνωστοι στίχοι τοῦ Σολωμοῦ καὶ τὰ ἐξ αὐτῶν γεννώμενα φιλολογικὰ προβλήματα», τὴν ὁποία ἀνεκοίνωσε στὴν Ἀκαδημία ὁ καθηγητὴς κ. Ι. Καλλιτσονάκης. Σ' αὐτὴν ὁ κ. Τωμαδάκης ἀσχολεῖται μὲ τὸ σχέδιον Ἰταλικοῦ ποιήματος τοῦ Σολωμοῦ, τοῦ ὁποῦ τρεῖς στίχοι βρέθηκαν σὲ κάποιο χειρόγραφο μιᾶς Ὠδῆς τοῦ Ἰακ. Πολυλά. Ἀντικρούει μ' ἐπιτυχία τὴν γνώμη ποῦ εἶχε γι' αὐτοὺς ὁ Καιροφύλας καὶ στὸ τέλος τονίζει πόσον ἀπαραίτητη στὴ μελέτη τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔργου τοῦ Σολωμοῦ εἶναι ἡ μελέτη τοῦ Ἰταλικοῦ πρωτοτύπου καὶ πόσον ὠφέλιμος εἶναι ὁ συσχετισμὸς τῶν κειμένων.

ν. π. π.

Κ. Ν. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗ: «Ἀθάνα Λινδία», Ἀλεξάνδρεια 1936.

Ὁ κ. Κ. Κωνσταντινίδης δὲν εἶνε ἕνας ἀπλὸς μελετητὴς, ἀπλὸς ἐρευνητὴς. Εἶναι κάτι περισσότερο: ἕνας ποιητὴς. Κατ' ὄρθωσεν νὰ συνοψίσει ποιητικὰ σ' ἕνα τομίδιο: Ἀρχαιολογικὲς περιγραφές ἀπὸ ἔρευνες καὶ πληροφορίες ἱστορικῆς, ἐπιστημονικῆς καὶ μᾶς παρουσιάζει μ' ἐνδιαφέρον — μὰ κι' ἀγάπη πρὸς τὴν πατρίδα του ἑνὸς Ροδίου — τὴν ἀρχαία θεὰ σὲ κάθε τῆς ἔκφραση.

Τὸ βιβλίον τοῦ κ. Κ. Κωνσταντινίδου δὲν κινεῖ τὸ ἐνδιαφέρον μόνον τοῦ στενοῦ κύκλου, τῶν μελετητῶν τοῦ ἀρχαίου ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ. Κινεῖ τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ εὐρύτερου ἀναγνωστικοῦ κοινοῦ, γιατί ὁ ἀναγνώστης του αἰσθάνεται νὰ τοῦ μεταδίνεται καὶ νὰ τὸν συγκλονίζει ἢ βαθεῖα συγκίνηση ἐκείνου ποῦ τ' ὄγραψε.

ν. π. π.

ΑΡΗ ΧΑΤΖΗΔΑΚΗ: «Οἱ πολιτείες τῶν Ὠρῶν», Ἀθήναι 1936.

Ὁ κ. Ἄρης Χατζηδάκης δὲν παρουσιάζεται γιὰ πρώτη φορά. Εἶναι τὸ τρίτον τοῦ βιβλίου, ποῦ ἐκδίδει τὰ τελευταῖα ἔξι χρόνια — ἢ πρώτη «Κον-

δυλίε», 1930, ἢ δευτέρη «Ἰδαία», 1939 —. Γι' αὐτὸ ἀνάλογα καὶ θὰ τὸν κρίνουμε, χωρὶς δηλ. τὸ πνεῦμα τῆς ἐπιείκειας.

Ἐκεῖνο ποῦ σοῦ κάνει ἀμέσως ἐντύπωση, καὶ ποῦ γίνεται ὕστερα ἀπὸ προσεκτικὴ μελέτη τῆς συλλογῆς τοῦ πεποίθησεν εἶναι ὅτι τὸ περιεχόμενον δὲν ἀνταποκρίνεται στὴν καλλιτεχνικὴ ἐμφάνιση τοῦ βιβλίου. Ἄν ἐξαιρέσει κανένας τὶς δύο προλογικὰς στροφές, ἐλάχιστοι στίχοι — ὄχι στροφές, πολὺ δὲ περισσότερο ποιήματα — ἔχουν δροσιὰ καὶ ζωντάνια. Οἱ ὑπόλοιπες σελίδες τῆς συλλογῆς τούτης νομίζεις ὅτι ἔχουν γραφῆ ἀπὸ ἄλλο κονδύλι, ξένο πρὸς ἐκεῖνο ποῦ ὄγραψε αὐτές. Σχετικῶς καλύτερα εἶναι τὰ ὑπὸ τὸ γενικὸν τίτλον «Κρήτης» κι' οἱ μεταφράσεις τῶν «Ψαλμῶν».

Ἐνῶ κάποτε ὁ κ. Α. Χατζηδάκης ἔχει ἐπιτυχημένους ἐμπνεύσεις — «Ἡ Λιλὴ Σωφάρε», «Ἡ πολυκατοικία ποῦ μένω», — ὕστερεῖ στὴν ἐκτέλεση, ὅπως ἀποτυγχάνει καὶ στὴ προσπάθεια του νὰ δημιουργήσει νέες λέξεις («ὄγρασια», «ἀφορδακό», «στραφταλιζει» κτλ.)

Ἐκεῖνο ποῦ θὰ εἶχα νὰ πῶ στὸν κ. Α. Χ. εἶναι: Ἐπιλογὴ στίχων συλλογῆς του. Δὲν εἶναι δὲ ἀνάγκη νὰ ἐκδίδει, ὅλα ὅσα ἐμπνέεται. Νὰ διαλέγει καὶ νὰ ἀποφεύγει νὰ μιμῆται.

ν. π. π.

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΤΟΥ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟΥ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΟΥ

Ἡ Ἐπιτροπὴ γιὰ τὸ διαγωνισμὸ διηγήματος τοῦ Περιοδικοῦ «Νέα Πνοὴ» δὲ βρέθηκε πρὸς σὲ δύσκολον ἔργο γιὰ νὰ κρίνῃ δίκαια κι' ἀμερόληπτα ὅσα χειρόγραφα τῆς δόθηκαν πρὸς ἐξέταση. Λιγοστὰ τὰ χειρόγραφα, μηδαμινὸ τὸ περιεχόμενον. Ἀπ' τὰ διηγήματα ποῦ διάβασε δὲ βρῆκε κανένα ἀξιο τοῦ ἐλάχιστου ἔστω ἐνδιαφέροντος. Γραπτὰ δίχως καμμιά σημασία, δίχως ἴχνος δημιουργικῆς πνοῆς ἢ πρωτοτυπίας. Ἡ Ἐπιτροπὴ σημείωσε πὼς κι' ἐδῶ ἦταν φανερὴ ἢ μεγάλη κακομοιριά ποῦ ἔδερνε τοὺς νέους τοῦ τόπου μας: Ἡ ψυχικὴ δηλαδὴ καὶ ἐγκυκλοπαιδικὴ ἀμορφοσιὰ. Ψυχικὴ, γιατί στὰ γραπτὰ τῶν νέων αὐτῶν ἀνθρώπων τίποτε ἄλλο δὲν κάνει ἐντύπωση παρὰ ἢ προσπάθειά τους νὰ δοῦν κάτι δικό τους τυπωμένο, ἔστω κι' ἂν αὐτὸ τὸ κάτι εἶναι ἀσυνάρτητο κι' ἀνόητο. Ἐγκυκλοπαιδικὴ, γιατί εἶναι δυστυχῶς γνωστὸ πὼς οἱ νέοι μας μῆτε διάβασαν, μῆτε διαβάζουν, μῆτε θὰ διαβάσουν τίποτε ποῦ, ἐξὸν ἀπὸ μιὰ ἐπιδημικὴ συγκίνηση θὰ ἔχε τὴν ιδιότητα νὰ κουράσῃ λίγο τὴ σκέψη τους.

Μιμήσεις, παραλλαγές ἀπὸ γνωστὰ θέματα, λεξικογραφικὰ γυμνάσματα, ψελλίσματα, ἀποτελοῦν τὸ περιεχόμενον τῶν χειρογράφων ποῦ ἐξέτασε ἡ Ἐπιτροπὴ.

Ἄν ἐπρόκειτο νὰ κριθοῦν ἐκθέσεις ἰδεῶν, δὲν θὰ βρισκόταν στὴν ἀνάγκη νὰ εἶναι τόσο ἀύστηρη: Τῆς ζήτησαν ὅμως νὰ κρίνῃ ἔργα λογοτεχνικά. Καὶ τέτοια δὲ βρῆκε.

Αἰσθάνεται ἐν τούτοις τὴν ὑποχρέωση, ἢ Ἐπιτροπὴ νὰ διαλέξῃ ἀνάμεσα στὰ λίγα αὐτὰ κακογραμμένα πράγματα μερικὰ ποῦ δεῖχνουν μιὰν ὀρισμένη κλίση, κάποιο ταλέντο, μιὰ δυνατότητα καλλιέργειας τοῦ λόγου ἀπὸ μέρος τῶν νέων ποῦ τὰ στείλανε. Ἀποφασίζει λοιπὸν — δίχως

δυσκολία — πώς μπορούν να θεωρηθούν για τέτοια τούτα τὰ τρία :

- 1) «Τὰ μεγαλεία τοῦ Κυρίου» ὑπογραφή Μύρρα Ἀλόη
- 2) «Διαμαντικό τῆς Πόλης» » Σπύρος Πλασκοβίτης
- 3) «Μιά Τσιγγάνα στὰ Καλάβρυτα» » Λούϊς Δανός

Ἡ Ἐπιτροπὴ

Ἄλκ. Γιαννόπουλος (εἰσηγητής), Στέλ. Ξεφλούδας, Πέτρ. Σπανδωνίδης

ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ ΚΙ' ΕΦΗΜΕΡΙΔΕΣ

Ὅλος ὁ τύπος περιοδικός κί' ἡμερήσιος ἀσχολήθηκε μὲ τὸν Α. Πιραντέλλο, ἐξ αἰτίας τοῦ θανάτου του. Σημειώουμε τὰ σημειώματα τῶν : Ἄγ. Τερζάκη, (Νεοελληνικά Γράμματα), Κ. (Τηλέγραφος Πατρῶν), Μ. Ἀποστολίδη (Δράση Ἡρακλείου), Δ. Δημάκη (Κρητικά Νέα) κ.τ.λ.

Στὴν «Ἐφημερίδα τῶν Λεσβίων» τὴν διαλεχτὴ ἐπαρχιακὴ ἐφημερίδα, ἀξιέπαινες φιλολογικὲς σελίδες.

Στὴ «Πνευματικὴ Ζωὴ» ἐνδιαφέρον ἄρθρον τοῦ Γ. Σκαρίμπα γιὰ τὴν Ἑλληνικὴ Ἐπαρχία.

Πήραμε ἀκόμα : «Μορφές», «Νέους», «Ἡλειακά Χρονικά», «Ἡπειρωτικά Φύλλα», «Φωνὴ τοῦ Λιγίου», «Πρόδοδος» Ἀλμυροῦ, «Ἐρευνα», Θερακικά Νέα, «Πρόμηθεα», «Ἐπτάνησο» κτλ., κτλ.

ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

(Ἐκτὸς τῶν κρινομένων μᾶς ἀπεστάλησαν καί τὰ κάτωθι, ποὺ θὰ κριθοῦν σὲ προσεχῆ τεύχη) :

Χρ. Γαλατοπούλου : «Τὰ τραγούδια τῆς Φυλακῆς», Πάφος 1936.

Μ. Βάλα : «Ἡ Γάγγραινα», Δράμα 1936.

Ἰρσίμ : «Τὰ Χριστούγεννα τοῦ Ἀλήτη», Ἀθήναι 1934.

Γ. Ν. Καλαματιανοῦ : «Ὀνειρα καὶ καῦμοί», Ἀθήναι 1936.

Πάνου Σαμαρᾶ : «Στρόβιλος», Ἀθήναι 1936.

Γ. Πινδέα : «Φλογέρα», Ἀθήναι 1936.

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ

28 Δεκεμβρίου 1936

Ἡ ἔλλειψις χώρου μᾶς ἀναγκάζει νὰ περιορίσουμε τὴν ἀλληλογραφία μόνο σὲ λίγες γραμμές.

Διευκρινίζοντας σημεῖο τῆς ἐπιστολῆς τοῦ κ. Λεωνίδα Ρήγα, ὀφείλουμε νὰ σημειώσουμε ὅτι ἡ ἀποστολὴ τοῦ «Οὐλαλούμ» ἐκ μέρους τοῦ κ. Γ. Σκαρίμπα ἔγινε καθ' ὑποδειξήμας.

Δυὸ λάθη τοῦ προηγουμένου τεύχους τοῦ πρέπει νὰ διορθωθοῦν : Σελίς 156 στὴ 4ῃ σειρᾷ τοῦ ποιήματος τὸ «ἀκότινο» θέλει αἰώνιο, σελίς 168, στίχος 26 νὰ συμπληρωθεῖ «...π ο ὄ τ ῖ ς με τα χ ε ι ρ ῖ ς ε σ θ ε μ ὄ ν ο κ α ῖ . . . »

ΝΕΑ ΠΝΟΗ

ΜΗΝΙΑΙΟ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ
ΕΚΔΙΔΕΤΑΙ ΑΠΟ ΟΜΑΔΑ ΝΕΩΝ

Ἑπεύθυνος : ΝΙΚΟΣ Π. ΠΑΝΟΣ, Μητροπολίτου Ἰωσήφ 10, Θεσσαλονίκη
Ἑγχείρις : Ι. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ ΟΔΟΣ ΠΑΝΤΑΖΙΔΟΥ 10—ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ ΤΗΛΕΦ. 49-04

Ἡ «ΝΕΑ ΠΝΟΗ», πωλεῖται :

ISTANBUL : Λεφτέρης Μπέρτ, Mader Han 2, Galata

ΑΘΗΝΑΙ : Στὰ περίπτερα : Γωνίας Χαυτείων καὶ Πανεπιστημίου, γωνίας Πανεπιστημίου καὶ Πεσματζίου, καὶ γωνίας Ἀκαδημίας καὶ Ἴπποκράτους («Ἐξωθεν κινηματογράφου «Ἴρις»)

ΙΩΑΝΝΙΝΑ : Π. Κίτσιος, Βιβλιοπωλεῖον, ὁδὸς Ἀνεξαρτησίας

ΚΕΡΚΥΡΑ : Πρακτορεῖον ἐφημερίδων

ΣΕΡΡΑΙ : Ἄρ. Βαγουρδῆς, Βιβλιοπωλεῖον

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ : Στὰ κεντρικὰ βιβλιοπωλεῖα

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ Α. Ν. ΣΥΡΟΠΟΥΛΟΥ

77 ΤΣΙΜΙΣΜΗ 77 — ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

Ὅλαι αἱ τελευταῖαι λογοτεχνικαὶ ἐκδόσεις :

Στ. Ξεφλούδα : «Στὸ φῶς τοῦ Λευκοῦ Ἀγγέλου» ὀρχ.	50
Α. Κ. Πλαυταντώνη : «Ληλασία μιᾶς Ζωῆς»	» 35
Λιλίκας Νάκου : «Ἐντγκαρ Πόε»	» 20
Ζήσιμου Λορεντζάου : «Ἐντγκαρ Πόε»	» 25
Κλ. Παράσχου : «Ἰων Δραγούμης»	» 100
Ἄλ. Πάλλη : «Ἰλιάδα» (νέα ἐκδοσις)	» 90
Ἄρ. Καμπάνη : «Ἱστορία Αἰσθητικῶν Θεωριῶν»	» 35
Ι. Ν. Γρυπάρη : «Σοφοκλέους Ἡλέκτρα»	» 30
Μ. Καραγάτση : «Χίμαιρα»	» 15
Μολιέρου (μετ. Δ. Λάμψα) : «Γιατρός μὲ τὸ στανιό»	» 10
Fr. Schiller (μετ. Δ. Λάμψα) : «Γ. Τέλλος»	» 15

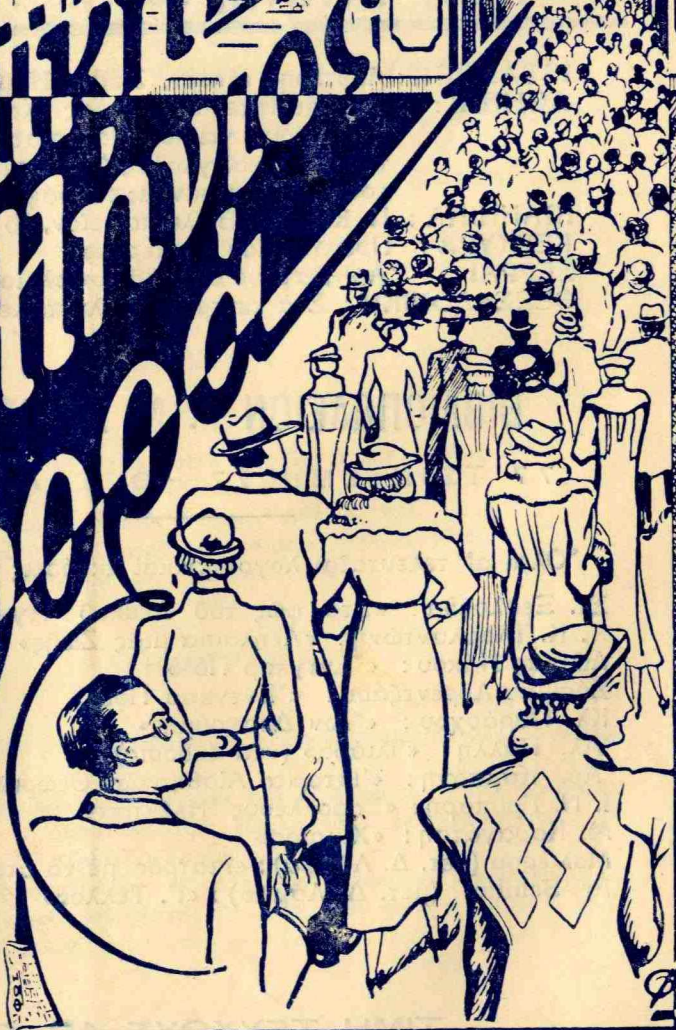
ΤΙΜΗ ΤΕΥΧΟΥΣ ΔΡ. 8

ΜΕΓΑΛΑ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ ΝΕΩΤΕΡΙΣΜΩΝ

ΑΘΗΝΑΪΚΗ Κ ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΟΣ ΑΓΟΡΑ

Αθηναϊκή
Πανελληνία
Αγορά

Γάνυ

ΠΑΝΤΟΤΕ ΦΘΗΝΟΤΕΡΑ ΑΠΟ ΠΑΝΤΟΥ